

Ergens werk van maken

Een afstudeeronderzoek naar het begeleiden van jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd naar werk door de reclassering.

Renée Bouwer

Saxion, Deventer

Titel: Ergens werk van maken

Ondertitel: Een afstudeeronderzoek naar het begeleiden van jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd naar werk door de reclassering.

Auteur: Renée Bouwer
Studentnummer: 417932
Toegepaste Psychologie
Academie Mens en Arbeid
Saxion Hogeschool, Deventer

1e begeleider: Dhr. Menso Kuik
2e begeleider: Mevr. Frederieke Hermsen

Opdrachtgever: Lectoraat waarde van reclasseren
Dhr. Attila Németh

Datum: 14 oktober 2019

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie die is geschreven door Renée Bouwer in het kader van het afronden van de opleiding Toegepaste Psychologie aan Hogeschool Saxion te Deventer. Deze scriptie is uitgevoerd in opdracht van het lectoraat waarde van reclasseren.

Graag wil ik de opleiding Toegepaste Psychologie en de Hogeschool Saxion te Deventer bedanken voor de kennis die ik de afgelopen jaren heb mogen opdoen. Daarnaast wil ik in het bijzonder nog een aantal mensen bedanken voor de hulp die ik heb gekregen tijdens het schrijven van deze scriptie om het onderzoek tot een goed resultaat te brengen. Op de eerste plaats wil ik Menso Kuik bedanken. Regelmatig heeft hij stukken van mijn scriptie gelezen om deze vervolgens te voorzien van feedback. Menso heeft mij tijdens het gehele proces goed begeleid. Ten tweede wil ik Frederieke Hermsen bedanken voor de feedback die ik tijdens het proces heb mogen ontvangen. Ten derde wil ik Attila Németh, de opdrachtgever, bedanken voor de begeleiding tijdens het lectoraat. We hebben wekelijkse afspraken gehad en hierbij konden we zaken rondom het onderzoek met elkaar bespreken. Daarnaast wil ik nog Malu Bremer bedanken. Malu is een medewerker van de reclassering. Zij heeft stukken van mijn scriptie gelezen en aanvullingen gegeven op zaken die zij nog belangrijk vond om te benoemen in mijn scriptie.

Extra dank gaat uit naar de andere studenten die ook afstudeerden bij het lectoraat. Ik wil hen bedanken voor hun mening en feedback tijdens de lessen. In het bijzonder S. Dobber, L. Driessen en A. Sezer. Verder bedank ik mijn familie, vrienden en alle overige mensen, die ik geraadpleegd heb gedurende het schrijven van mijn scriptie voor de steun die ik hierbij heb mogen ontvangen.

Ik wens u veel leesplezier.

Renée Bouwer

Samenvatting

Voor de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking is de laatste jaren steeds meer aandacht gekomen. Dit komt omdat er een oververtegenwoordiging van deze doelgroep is binnen de strafrechtssketen. Veel cliënten die in aanraking komen met de reclassering hebben een licht verstandelijke beperking. Voor deze doelgroep is het realiseren van een werkplek belangrijk, want het is een beschermende factor en het zorgt voor structuur in iemand zijn leven. Het hebben van een werkplek hangt samen met minder recidive. Vanuit de reclassering is het belangrijk dat de begeleiding hierop gericht is, zodat er ook een werkplek gerealiseerd kan worden.

Het doel van dit onderzoek is de gewenste en feitelijke situatie van de begeleiding door de reclassering in kaart te brengen. Wanneer het inzichtelijk wordt gemaakt wat de gewenste werkwijze is en wat de feitelijke werkwijze is kan gekeken worden wat eventuele verbeteringen zijn in de begeleiding. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: *Hoe kan de reclassering de begeleiding naar werk van jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd verbeteren?*

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is er gebruikgemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode, namelijk dossieronderzoek. De dossiers van de cliënten die zijn doorgenomen tijdens het onderzoek bevatten allemaal de volgende kenmerken: een licht verstandelijke beperking (IQ tussen de 50 en 85), werkloos/werkzoekend, leeftijd tussen de 18 en 25 jaar en het hebben gepleegd van een geweldsdelict. Uit de resultaten van het dossieronderzoek bleek dat er op een aantal punten verschil zit tussen de gewenste en de feitelijke situatie wanneer het gaat om de begeleiding van deze doelgroep. Ten eerste bleek dat er geen concrete doelen worden gesteld voor de cliënten. Het komt regelmatig voor dat dit hele grote doelen zijn. Dit is voor cliënten met een licht verstandelijke beperking moeilijk te overzien. Het gevolg hiervan kan zijn dat ze overvraagd worden. Voor de toezichthouders is het belangrijk om aan te gaan sluiten bij de cliënt. Regelmatig komt het voor dat de verantwoordelijkheid bij de cliënten wordt neergelegd en dat cliënten niet worden ondersteund in het regelen van praktische zaken. Terwijl dit aspecten zijn waar deze doelgroep veel problemen bij kan ervaren. Daarnaast wordt er regelmatig gebruikgemaakt van een externe organisatie. Wanneer dit het geval is, is het belangrijk dat er een goede samenwerking is tussen de organisaties. Uit de resultaten blijkt dat de betrokken organisaties regelmatig langs elkaar heen werken. Dit kan voor onduidelijkheid zorgen richting de cliënt. Daarnaast zijn er vanuit de reclassering geen richtlijnen opgesteld hoe een cliënt kan worden begeleid naar een werkplek. Vanuit de reclassering is er geen visie op de werkwijze hiervan. Toezichthouders nemen hierbij voornamelijk beslissingen op basis van hun gevoel.

Op basis van deze resultaten wordt aanbevolen dat toezichthouders doelen concreet en in subdoelen opstellen voor de cliënt. Wanneer eventueel de kennis bij de toezichthouders wordt vergroot kan dit zorgen voor minder overvraging bij de cliënten. Wanneer de kennis wordt vergroot, kan de toezichthouder meer rekening houden met de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. Voor het begeleiden naar werk van cliënten, kan het helpend zijn dat de reclassering richtlijnen hiervoor opstelt. Daarnaast is het belangrijk dat de samenwerking tussen de organisaties goed verloopt, aangezien een gezamenlijk plan van aanpak duidelijkheid kan bieden voor de cliënten.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 – Aanleiding	7
1.1. Aanleiding en doel van het onderzoek.....	7
1.2. Opdrachtgever.....	7
1.3. Doelgroep	7
1.4. Belang werk	8
1.5. Begeleiding van de doelgroep	8
1.6. Delict carrière en licht verstandelijk beperkten	9
1.7. Onderzoeksvraag.....	9
1.8. Doelstelling van het onderzoek.....	10
Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader	11
2.1. De reclassering	11
2.1.1. Reclasseringstoezicht	11
2.1.2. In kaart brengen van de risicofactoren en de beschermende factoren.....	12
2.1.3. Invulling reclasseringstoezicht.....	12
2.2. Doelgroep	14
2.2.1. Jongvolwassenen.....	14
2.2.2. Licht verstandelijk beperkten en delinquent gedrag	14
2.2.3. Licht verstandelijk beperkten en geweld	15
2.3. Licht verstandelijk beperkten en de reclassering.....	15
2.3.1. Herkennen van een licht verstandelijke beperking.....	16
2.3.2. Hoe om te gaan met een licht verstandelijke beperking	16
2.4. Werken	18
2.4.1. Werken als ex-delinquent (met een licht verstandelijke beperking)	18
2.5. Begeleiden van de doelgroep licht verstandelijk beperkten naar werk door de reclassering...	18
2.6. Piramide van Maslow	20
2.7. Conceptueel model	20
2.8. Aanzet tot de opzet van het onderzoek	21
Hoofdstuk 3 – Onderzoeksdesign.....	22
3.1. Onderzoeksmethode	22
3.2. Onderzoeksdoelgroep	23
3.3. Onderzoeksinstrument.....	23
3.4. Procedure	23
3.5. Analyses.....	24

Hoofdstuk 4 – Onderzoeksresultaten.....	26
4.1. Uitvoering onderzoek.....	26
4.2. Respons van het onderzoek	26
4.3. Resultaten van het onderzoek	26
4.3.1. Resultaten deelvraag 1.....	26
4.3.2. Resultaten deelvraag 2.....	28
4.3.3. Resultaten deelvraag 3.....	29
Hoofdstuk 5 – Conclusie, discussie en aanbevelingen	31
5.1. Conclusie en discussie	31
5.2. Betrouwbaarheid en bruikbaarheid	34
5.3. Validiteit	34
5.4. Aanbevelingen.....	35
Literatuurlijst	37
Bijlage I Excel-bestand dossieronderzoek lectoraat.....	41
Bijlage II Resultaten dossieronderzoek	43
Bijlage III Tabel leefgebieden	47
Bijlage IV Evaluatieopzet	48

Hoofdstuk 1 – Aanleiding

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding van het onderzoek beschreven. Er wordt duidelijk gemaakt waarom dit onderzoek wordt uitgevoerd en wat voor baat de opdrachtgever hierbij heeft.

Vervolgens wordt het onderwerp van het onderzoek verder toegelicht. Er wordt beschreven wie de doelgroep is, waar de reclassering in de begeleiding van deze doelgroep tegenaan loopt, wat de delictcarrière van deze doelgroep is en wat het belang is van het hebben van werk voor de doelgroep. Tot slot komen de hoofdvraag, de deelvragen en de doelstelling van dit onderzoek aan bod.

1.1. Aanleiding en doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is het verbeteren van de begeleiding naar werk door de reclassering voor de doelgroep jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd. De laatste jaren is steeds meer aandacht gekomen voor de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking, omdat er sprake is van een oververtegenwoordiging van deze doelgroep binnen de strafrechtsketen (Vrij & Kaal, 2018). Het hebben van werk hangt samen met minder recidive. In de begeleiding is het daarom belangrijk dat de reclassering hierop gericht is (Weijters, Rokven & Verweij, 2018).

1.2. Opdrachtgever

De opdrachtgever voor dit onderzoek is het lectoraat waarde van reclasseren. Saxion is samen met de drie reclasseringsorganisaties in Nederland (Reclassering Nederland, Stichting Verslaving Reclassering GGZ en Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering) het lectoraat waarde van reclasseren gestart. Vanuit het lectoraat wordt onderzoek gedaan voor de reclassering. Het lectoraat richt zich voornamelijk op de maatschappelijke kosten en baten van reclasseren in Nederland. Het lectoraat is op zoek naar een gefundeerde en gedetailleerde onderbouwing voor de opbrengsten van het reclasseringswerk. De onderzoeksvraag vanuit het lectoraat is: 'wat is de maatschappelijke waarde van de reclassering en hoe is deze te vergroten?'.

1.3. Doelgroep

Mensen met een licht verstandelijke beperking hebben een IQ tussen de 50 en 85. In de DSM-V (Diagnostisch Statistisch Handboek voor Psychische Stoornissen) wordt het IQ nog steeds belangrijk gevonden, maar de bepalende rol is teruggebracht. Dit is gedaan, omdat er te veel waarde werd gehecht aan het IQ, terwijl mensen met een licht verstandelijke beperking nog veel meer bijkomende problematiek kunnen ervaren (Kaldenbach, 2015). Een licht verstandelijke beperking begint gedurende de ontwikkelingsperiode. Iemand ervaart beperkingen in zowel het verstandelijke als het adaptieve functioneren. Onder het adaptief functioneren worden de domeinen conceptueel, sociaal en praktisch verstaan (Kaldenbach, 2015). Onder het conceptuele domein vallen competenties op het gebied van geheugen, taal, lezen, problemen oplossen, verwerven van praktische kennis en rekenkundig redeneren. Onder het sociale domein vallen competenties als besef van gedachten, empathisch vermogen, interpersoonlijke communicatieve vaardigheden, het vermogen om vriendschappen te sluiten en het sociale oordeelsvermogen. Onder het praktische domein vallen competenties als zelfverzorging, geldbeheer, vrijetijdsbesteding, zelfmanagement van gedrag en het plannen van taken op school en het werk (Kaldenbach, 2015).

Bij mensen met een licht verstandelijke beperking loopt de ontwikkelingsleeftijd achter op de kalenderleeftijd. De cognitieve leeftijd van een jongvolwassene met een licht verstandelijke beperking is vergelijkbaar met die van een kind van 6 tot 12 jaar (Vrij, Kaal & Bernard, 2018). De sociaal-emotionele ontwikkeling loopt hier nog op achter en kan vergelijkbaar zijn met die van een peuter of kleuter. Mensen met een licht verstandelijke beperking kunnen daarom meer op zichzelf gericht zijn, hebben minder controle over hun emoties, denken meer in het hier en nu en hebben meer moeite met het inleven in een ander. Doordat mensen met een licht verstandelijke beperking minder aansluiting kunnen vinden bij hun omgeving hebben ze meer moeite met het ontwikkelen van een positief zelfbeeld. Ze doen minder succeservaringen op en zijn langer afhankelijk van anderen. Verschillende kenmerken van een licht verstandelijke beperking (neiging tot risicovol gedrag, beïnvloedbaarheid, beperkt inzicht in oorzaak-gevolg) leiden er bijvoorbeeld toe dat ze vaker in aanraking komen met justitie (Vrij et al., 2018).

1.4. Belang werk

Het hebben van werk kan, naast andere belangrijke gebeurtenissen in het leven van een cliënt, als een keerpunt dienen in zijn/haar criminele carrière. Wanneer de binding met het werken toeneemt, neemt dit een belangrijkere rol in en wordt de criminaliteit steeds minder aantrekkelijk. Het hebben van werk hangt samen met minder recidive (Weijters et al., 2018). Werk kan een direct effect hebben op criminaliteit. Het hebben van een zinvolle dagbesteding draagt namelijk bij aan het voorkomen van delinquent gedrag (Vrij & Kaal, 2018). Werk bevordert de sociale controle van een baas of collega's op de werkvloer. Wanneer iemand werk heeft, heeft diegene minder tijd voor ongestructureerde activiteiten die geassocieerd zijn met het plegen van criminaliteit. Iemand krijgt meer verantwoordelijkheden en voelt zich nuttig. Naast dat werk dient voor inkomen, krijgen mensen het gevoel iets waardevols op te bouwen (Verbruggen, Blokland & van der Geest, 2011).

1.5. Begeleiding van de doelgroep

In de begeleiding houdt het reclasseringsaanbod te weinig rekening met de mogelijkheden en beperkingen van iemand met een licht verstandelijke beperking (Poort, Bosker & Agema, 2011). Vrij en Kaal (2018) geven aan dat de interventie die wordt gebruikt bij jongeren met een licht verstandelijke beperking goed moet aansluiten bij de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. Wanneer dit goed aansluit kan de interventie alleen goed werken en effectief zijn in het terugdringen van recidive. Door de jaren heen zijn meerdere trainingen vanuit de reclassering ontwikkeld. Slechts één training hiervan is specifiek geschikt voor de doelgroep licht verstandelijke beperkten (Poort et al., 2011). Voor deze doelgroep moet regelmatig gebruik worden gemaakt van externe organisaties. Dit zijn organisaties die gespecialiseerd zijn in de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking. Medewerkers bij de reclassering geven echter aan dat deze organisaties niet altijd makkelijk te vinden zijn en dat de wachttijden erg lang kunnen zijn (Poort et al., 2011). Reclasseringsmedewerkers geven meer en meer aan dat het beleid en het beschikbare aanbod aan interventies van de reclassering en samenwerkingspartners niet passend zijn voor een aanzienlijk deel van de cliënten met een licht verstandelijke beperking (Poort et al., 2011). Het gaat hierbij om een groot deel van de cliënten bij de reclassering die mogelijk op onderdelen een specifieke aanpak vragen.

Professionals geven aan dat naast de verstandelijke beperking vaak nog meer problematiek komt kijken zoals een lage sociaaleconomische status, schulden en psychische problemen. Binnen

organisaties is er vaak gebrek aan kennis en kunde als het gaat om het begeleiden en herkennen van de doelgroep met een licht verstandelijke beperking (Van der Nagel & Kea, 2013). Het gevolg kan zijn dat zij zonder het te weten cliënten kunnen overvragen (Poort et al., 2011). Het is belangrijk dat herkend wordt wanneer iemand een licht verstandelijke beperking heeft, want alleen dan kan een passende behandeling worden geboden en wordt iemand op de juiste manier benaderd (Drost, Van Haaren & Jongbreur, 2016). Het begeleiden van deze doelgroep vraagt om meer tijd en ze moeten meer aan de hand worden meegenomen. De wijze waarop iemand met een licht verstandelijke beperking wordt begeleid vraagt om een specifieke uitvoering (Drost et al., 2016). Veel zaken moeten tijdens het traject herhaal blijven worden. Tijdens het toezicht wordt er meer tijd en aandacht gevraagd van de toezichthouder. Gezien de hoeveelheden aan taken bij de reclassering is dit niet altijd haalbaar. De reclassering kan niet altijd de tijd bieden die deze doelgroep nodig heeft (Vrij et al., 2018).

1.6. Delict carrière en licht verstandelijk beperkten

De delicten die veel worden gepleegd door jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking zijn geweldsdelicten (Van Holsteijn, 2011). Jongeren met een licht verstandelijke beperking plegen voornamelijk delicten op basis van onvoorbereid en impulsief gedrag. Hieronder wordt het gebrek aan zelfbeheersing (bijvoorbeeld brandstichting, inbraak en autodiefstal), seksuele delicten en geweldsmisdrijven (doodslag en bedreiging) verstaan. Jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking zijn minder vaak betrokken bij misdrijven die planning en vooruitzien vereisen. Hieronder wordt handel in drugs of beroving verstaan (Vogelvang, Rutten, de Jong & Braak, 2012).

1.7. Onderzoeksvraag

Hoe kan de reclassering de begeleiding naar werk van jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd verbeteren?

Licht verstandelijke beperking: Over een licht verstandelijke beperking wordt gesproken wanneer iemand een IQ heeft tussen de 50 en 85. Het IQ wordt nog steeds belangrijk gevonden, maar de bepalende rol is teruggebracht. Dit is gedaan, omdat mensen met een licht verstandelijke beperking vaak veel bijkomende problematiek ervaren. Een licht verstandelijke beperking begint gedurende de ontwikkelingsperiode. Iemand ervaart beperkingen in zowel het verstandelijk als het adaptief functioneren (Kaldenbach, 2015).

IQ: IQ staat voor intelligentiequotiënt. Dit is een score uit een intelligentietest. De uiteindelijke IQ-score wordt samengesteld uit het verbale IQ en het performale IQ. Het verbale IQ meet taalvaardigheden. Het performale IQ meet ruimtelijke vaardigheden (Nederlands Jeugdinstituut, 2015).

Jongvolwassenen: Onder jongvolwassenen worden mensen gezien in de leeftijd van 18 tot 25 jaar.

Geweldsdelict: Onder geweldsdelicten vallen alle delicten waarbij personen pijn of letsel wordt aangedaan. Onder geweldsdelicten vallen ook delicten waarbij goederen worden vernield of beschadigd. Het dreigen met pijn of vernieling valt ook onder een geweldsdelict (De Haan, 2018).

Deelvragen

Deelvraag 1: *‘Wat is de gewenste situatie wat betreft (werk)begeleiding van mensen met een licht verstandelijke beperking?’*

Deze deelvraag kan worden beantwoord door middel van informatie die te vinden is in de literatuur en bij de reclassering. Bij deze deelvraag wordt de gewenste situatie geschetst van de begeleiding van de doelgroep jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking en wat verwacht wordt van de medewerkers bij de reclassering in een traject met deze doelgroep.

Deelvraag 2: *‘Hoe ziet de begeleiding in het voorbereidende traject naar werk toe op dit moment eruit?’*

Met het voorbereidende traject wordt het traject bedoeld dat voorafgaat aan de begeleiding naar werk. Het kan van verschillende factoren afhankelijk zijn of iemand goed te begeleiden is naar werk. Voorbeelden hiervan kunnen zijn een slechte woonsituatie, schulden of een onstabiele gezinssituatie. Tijdens een traject met een cliënt ligt er regelmatig focus op meerdere leefgebieden. De reclassering richt zich eerst op de gebieden die het grootste risico vormen voor de cliënt. Hierbij kan worden gedacht aan de piramide van Maslow (Mulder, 2012). Maslow heeft een piramide gemaakt met het patroon van behoeftebevrediging van de mens. De piramide wordt verdeeld in vijf niveaus. Een nieuw niveau kan pas worden bereikt wanneer het voorafgaande niveau bevredigd is. Iemand is soms pas klaar voor werk wanneer een vorig niveau is bevredigd (Mulder, 2012). De piramide van Maslow wordt in het theoretisch kader verder toegelicht.

Deelvraag 3: *‘Op welke manier worden mensen met een licht verstandelijke beperking door de reclassering begeleid naar werk?’*

Deze deelvraag wordt beantwoord door middel van de resultaten die uit het dossieronderzoek zijn gekomen. Bij deze deelvraag wordt gekeken naar wat de reclassering daadwerkelijk heeft gedaan tijdens het traject met de cliënt.

1.8. Doelstelling van het onderzoek

Door middel van dit onderzoek krijgt de reclassering inzichtelijk hoe de doelgroep jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd begeleid wordt naar werk. Hierbij is het belangrijk dat gekeken wordt naar wat de reclassering heeft gedaan tijdens het toezicht zodat de doelgroep wordt begeleid naar werk. In de literatuur en bij de reclassering wordt opgezocht wat de gewenste werkwijze is en uit de dossiers blijkt wat feitelijk gedaan wordt in de begeleiding bij de reclassering. Wanneer inzichtelijk wordt gemaakt wat de gewenste werkwijze is en wat de feitelijke werkwijze is kan gekeken worden of er nog verbeterpunten zijn in het begeleiden naar werk van de doelgroep. Aan de hand van deze kennis kunnen aanbevelingen worden gedaan naar de medewerkers bij de reclassering.

Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt het theoretische kader beschreven. In de literatuur en bij de reclassering zijn artikelen opgezocht over het onderwerp van dit onderzoek. Ten eerste wordt de reclassering beschreven en wat het reclasseringstoezicht inhoudt. Vervolgens wordt de doelgroep die wordt onderzocht verder toegelicht. Daarnaast wordt de link gelegd tussen de reclassering en de doelgroep en wat belangrijk is in een traject om de doelgroep te begeleiden naar werk. Door middel van de informatie die voort is gekomen uit de literatuur en vanuit de reclassering kan uiteindelijk de gewenste situatie van de begeleiding van de doelgroep naar werk worden geschetst.

2.1. De reclassering

Het doel van de reclassering is het voorkomen en verminderen van crimineel gedrag. De reclassering doet dit door middel van risico's te beheersen, re-integratie en de dader of verdachte te stimuleren om het criminele gedrag te veranderen (Reclassering Nederland, 2019). Bij risicobeheersing is het belangrijk dat het traject zich richt op het risico dat iemand een ander schade zal toebrengen (of de maatschappij) beheersbaar wordt gemaakt. Als het gaat om gedragsverandering en re-integratie is het vooral belangrijk dat wordt gewerkt aan duurzame verandering in de achterliggende problemen (Krechtig, Lans, Andreas & Menger, 2012). De reclassering werkt samen met justitie, politie, gevangeniswezen, zorg en gemeenten (Reclassering Nederland, 2019). Reclassering Nederland heeft verschillende taken. Zo kan de officier van justitie of de rechter de reclassering een opdracht geven om een adviesrapport uit te brengen. In dit rapport staat de visie van de reclassering op de gebeurtenissen, omstandigheden van de verdachte en advies om herhaling te voorkomen. Daarnaast is het toezicht een taak van de reclassering. Mensen die onder toezicht staan worden begeleid en gecontroleerd. Het reclasseringstoezicht wordt in dit hoofdstuk verder toegelicht. De reclassering heeft methoden ontwikkeld voor een aantal specifieke doelgroepen, namelijk voor jongvolwassenen, mensen die op het randje van de criminaliteit staan, terrorismeverdachten en geradicaliseerden (Reclassering Nederland, 2019).

2.1.1. Reclasseringstoezicht

Het begeleiden en controleren van mensen die onder toezicht staan is een taak van de reclassering. Het doel van het reclasseringstoezicht is een goede voorbereiding op een bestaan zonder criminaliteit (Reclassering Nederland, 2019). Dit houdt in dat de toezichthouder de cliënt helpt bij praktische zaken als werk, scholing, huisvesting, zorg en de opbouw of het onderhoud van een sociaal netwerk (Poort & Eppink, 2009). Tijdens het toezicht controleert de toezichthouder of de cliënt zich houdt aan de opgelegde voorwaarden. Voorbeelden van deze voorwaarden zijn: een behandeling in een kliniek, het volgen van een training, middelenverbod, gebiedsverbod of het dragen van een enkelband (Reclassering Nederland, 2019). De toezichthouder heeft naast een controlerende rol ook een ondersteunende en adviserende rol. Wanneer de cliënt tegen problemen aan loopt rondom werk, school, geldzaken of verslaving, kan de toezichthouder de cliënt hierbij ondersteunen (Reclassering Nederland, 2019). Toezicht houden is maatwerk en elke cliënt dient een eigen aanpak te krijgen. De oorzaken van het criminele gedrag, oftewel de criminogene factoren, zijn bepalend voor de werkzaamheden van de reclassering. Dit zijn de sleutels voor de vervolgaanpak. Reclasseringswerkers diagnosticeren, adviseren, motiveren, controleren en trainen dagelijks. De reclassering behandelt niet. Daarvoor verwijst Reclassering Nederland mensen door naar

specialistische behandelaars en zorg- en hulpverleners (Groenendaal, 2019)¹. Hoe vaak iemand terug moet komen voor een gesprek met de toezichthouder is afhankelijk van het gedrag, de motivatie en de kans op recidive. Wanneer een dader zich niet houdt aan de afspraken of de bijzondere voorwaarden kan dit gevolgen hebben voor diegene. Soms kan alsnog een gevangenisstraf worden opgelegd (Reclassering Nederland, 2019). De toezichthouders zijn ook verantwoordelijk voor de uitvoering van werkstraffen. Een werkstraf kan worden opgelegd door de rechter of het openbaar ministerie. Degene die de werkstraf uitvoert doet een aantal uren zinvol en onbetaald werk. Gedurende de werkstraf houdt de medewerker van de reclassering contact met de cliënt. De medewerker controleert of iemand zijn afspraken nakomt en grijpt in wanneer dit nodig is (Reclassering Nederland, 2019).

2.1.2. In kaart brengen van de risicofactoren en de beschermende factoren

In het toezicht wordt gewerkt aan het verlagen van recidive. Het doel is dat de cliënt tijdens en na het toezicht geen delicten meer pleegt (Reclassering 3RO, 2016)². Om ervoor te zorgen dat het recidive risico wordt verlaagd probeert de medewerker bij de reclassering (toezichthouder) risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te versterken. Er zijn verschillende mogelijkheden om de risicofactoren en de beschermende factoren in kaart te brengen. Dit wordt gedaan tijdens de fase diagnose. Bij de reclassering wordt gebruikgemaakt van de RISc om deze factoren te bepalen. De RISc is een diagnostisch instrument dat wordt ingezet om tot een inschatting te komen hoe groot de kans is op recidive. De RISc is een basisinstrument dat de reclassering inzet bij het formuleren van adviezen en bij het opstellen van een plan van aanpak voor het reclasseringstoezicht. De RISc geeft inzicht in het recidiverisico, de factoren die het delictgedrag bepalen en welke mogelijkheden er zijn om het gedrag van een delinquent te veranderen door gedragsinterventies. De RISc is ontwikkeld voor cliënten bij de reclassering en gevangeniswezen (Nederlands Jeugdinstituut, 2019). Naast de RISc kan gebruik worden gemaakt van de Quickscan. Met de Quickscan wordt er in de eerste fase van het strafrechtsproces een snelle inschatting gemaakt van het recidiverisico en de responsiviteit van de verdachte. Op basis hiervan kan geadviseerd worden over het wel of niet inzetten van vervolgactiviteiten binnen de reclassering (von Bergh, van Poppel & Römkens, 2006). Wanneer bij de start van het toezicht geen risicotaxatie aanwezig is, bepaalt de reclasseringswerker op basis van zijn professioneel oordeel wat de risicofactoren zijn. Wanneer er geen risicotaxatie aanwezig is, kan ervoor gekozen worden om gebruik te maken van andere bronnen, zoals Pro Justitia rapportage, informatie van behandelaars, strafblad en gesprekken met de cliënt zelf (Bos, 2017). Aan de hand van de factoren die zijn voortgekomen uit de RISc of Quickscan kan het plan van aanpak worden opgesteld (Reclassering 3RO, 2016). In het plan van aanpak zijn doelen opgesteld. De reclassering wil dat deze doelen concreet worden gemaakt door de toezichthouder. Wanneer het gaat om het vinden van werk, moet door de toezichthouder in stappen worden vermeld wat de cliënt moet doen om werk te vinden en te behouden (Reclassering 3RO, 2016).

2.1.3. Invulling reclasseringstoezicht

Voor een goed toezicht is er vanuit de reclassering een handboek opgesteld waarin kwaliteitsstandaarden worden beschreven. Hierin wordt beschreven wat een goed toezicht inhoudt

¹ Bron afkomstig van het Digiplein (niet publiekelijk toegankelijk) van de Reclassering

² Bron afkomstig van het intranet (niet publiekelijk toegankelijk) van de Reclassering

en wat kenmerken zijn van een effectieve reclasseringswerker. Voor de toezichthouder is het belangrijk dat het traject wordt gemonitord en begeleid. Hieronder valt bijvoorbeeld het controleren van de cliënt, het evalueren van de doelen en het adequaat reageren van de toezichthouder wanneer de cliënt afspraken niet nakomt of opgelegde voorwaarden overtreedt (Reclassering 3RO, 2016). Tijdens het toezicht wordt in de gaten gehouden of de cliënt de doelen heeft behaald die zijn beschreven in het plan van aanpak. Wanneer de doelen wel of niet behaald zijn kan het plan van aanpak worden aangepast. Tijdens het toezicht monitort de toezichthouder of er nog veranderingen zijn in de risicofactoren en beschermende factoren. Hier kan de toezichthouder vervolgens op inspelen (Reclassering 3RO, 2016). Van de toezichthouder wordt verwacht dat hij/zij effectief werkt. Het is belangrijk dat de toezichthouder werkt met wetenschappelijk onderbouwde kennis, instrumenten en methoden. Daarnaast is de toezichthouder een pro-sociaal rolmodel voor de cliënt. Hieronder valt bijvoorbeeld het goede voorbeeld geven, benoemen van sociaal gewenst gedrag van de cliënt, afkeuren van antisociaal gedrag en motiveren van sociaal gewenst gedrag (Reclassering 3RO, 2016).

De toezichthouder controleert of de cliënt zich houdt aan de voorwaarden die zijn opgelegd en begeleidt de cliënt bij het werken aan een delictvrij bestaan. Hier kunnen andere organisaties of professionals bij worden betrokken. Dit kunnen zorgverleners zijn zoals de forensische psychiatrie, verslavingszorg, maatschappelijke dienstverlening, schuldhelpverlening of een re-integratiebureau (Andreas, Van Vliet, Balfoort & Krechtig, 2016). Het inzetten van externe organisaties is regelmatig nodig, aangezien de reclassering niet altijd passende zorg kan bieden, want de cliënt kan de zorg nodig hebben van een gespecialiseerde organisatie. Wanneer dit het geval is, verwijst de toezichthouder de cliënt door naar een organisatie en houdt hij/zij contact met hulpverlenende instanties (Reclassering Nederland, 2019). Het inzetten van externe organisaties is ook nodig, aangezien er vanuit de reclassering weinig aanbod is wanneer het gaat om trainingen bij reclassering die specifiek bedoeld zijn voor mensen met een licht verstandelijke beperking (Poort et al., 2011). De meeste interventies bij de reclassering zijn niet direct afgestemd op deze doelgroep (Vrij & Kaal, 2018). De interventies zijn vaak te moeilijk en houden daarnaast weinig rekening met de specifieke problemen die komen kijken bij iemand met een licht verstandelijke beperking. Sommige interventies blijken niet alleen minder effect te hebben op deze doelgroep, maar blijken soms zelfs ongeschikt te zijn. Voor een effectieve interventie voor deze doelgroep moet er met verschillende zaken rekening worden gehouden. De volgende aspecten zijn hierbij belangrijk: uitgebreidere diagnostiek, afstemmen van de communicatie, concretiseren, voorstructureren, netwerk en generalisatie en een veilige en positieve leeromgeving (Kaal, 2013).

Wanneer er gebruikgemaakt moet worden van een andere organisatie, is het belangrijk dat er informatiewisseling is tussen de organisaties. Het probleem is hier echter, wanneer een juiste interventie is gevonden, dat er weinig informatiewisseling is tussen de organisaties. Het gevolg hiervan is dat de verschillende organisaties niet op de hoogte zijn van elkaars activiteiten en werkwijzen (Poort et al., 2011). De behandelaar van de cliënt is gebonden aan een geheimhoudingsplicht en zal zonder toestemming van de cliënt geen behandelinformatie verstrekken aan de reclassering. Om die toestemming te verkrijgen heeft de reclassering een driepartijenovereenkomst opgesteld. Uit de praktijk blijkt echter dat hier onvoldoende gebruik van wordt gemaakt. De reclassering heeft op deze manier niet voldoende zicht op het verloop van de behandeling (Bos, 2017). Hierdoor is het moeilijker om een gezamenlijk plan van aanpak te hebben

en wordt het probleem niet altijd op de juiste en dezelfde manier aangepakt (Poort et al., 2011). De reclassering en externe partijen kunnen juist elkaars werk versterken en ondersteunen. Hierbij is het nodig dat er heldere afspraken worden gemaakt over wie wat doet en wat men van elkaar nodig heeft. Op deze manier kan de effectiviteit van zowel de zorg als de begeleiding verbeteren (Poort et al., 2011). Meer mogelijkheden van communicatie over specifieke cliënten en informatie over elkaars werk en werkprocessen is gewenst. De samenwerking tussen reclasseringsorganisaties zou gebaat zijn met een duidelijkere structuur in de fasering van toezicht (Abraham, Van Dijk & Zwaan, 2007).

2.2. Doelgroep

In deze paragraaf wordt de doelgroep jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking verder beschreven. In hoofdstuk 1 is de licht verstandelijke beperking al toegelicht. Hieronder worden de jongvolwassenen beschreven. Vervolgens wordt het delictgedrag van de doelgroep beschreven.

2.2.1. Jongvolwassenen

De groep adolescenten en jongvolwassenen is een belangrijke doelgroep voor de reclassering, omdat veel delinquenten starten met het plegen van delicten wanneer ze minderjarig zijn. Ongeveer een derde van de reclasseringscliënten is jongvolwassene (Reclassering Nederland, 2019). De jongvolwassenheid betreft een specifieke leeftijdsfase. Dit is een cruciale fase, aangezien tijdens deze leeftijdsfase beslissingen worden genomen op meerdere leefgebieden, zoals werk, wonen en relaties. Daarom is het voor de reclassering belangrijk dat juist in deze leeftijdsfase actie wordt ondernomen (Vogelvang et al., 2012). De reclassering werkt bij deze doelgroep volgens een speciale adolescentenaanpak om recidive onder jongvolwassenen terug te dringen, namelijk de JOVO-methodiek. Deze methodiek is gericht op het terugdringen van recidive onder jongvolwassenen. De pedagogische insteek is kenmerkend voor deze methodiek. Daarnaast wordt met deze doelgroep meer systeemgericht en outreachend gewerkt. Dit betekent dat er meer contact is met de omgeving en het netwerk van de cliënt (Bartelds, 2018³; Reclassering, 2019). Wat belangrijk is in de begeleiding van jongvolwassenen, is het motiveren van de cliënt en het construeren van een toekomstvisie. Hierbij staat het werken aan persoonlijke levensdoelen centraal (Vogelvang et al., 2012).

2.2.2. Licht verstandelijk beperkten en delinquent gedrag

Jongeren met een licht verstandelijke beperking zijn oververtegenwoordigd binnen het strafrechtketen (Vrij & Kaal, 2018). Het exacte aantal is niet bekend, maar de inschatting is dat ongeveer een derde van de jongeren die binnen de justitiële opvang en behandelinstellingen zitten een IQ van onder de 85 hebben. Een hoger IQ lijkt te beschermen tegen criminele invloeden en iemand met een lager IQ is hier gevoeliger voor (Kaal, 2013). Het hebben van een lage intelligentie blijkt een voorspeller voor delinquent gedrag (Moonen & Kaal, 2017).

Vogelvang et al. (2012) benoemen dat een licht verstandelijke beperking geen oorzaak is van delict gedrag en dus geen criminogene factor is, maar dat de vaardigheidstekorten die een rol spelen bij een licht verstandelijke beperking dat wel zijn. Bij jongeren met een licht verstandelijke beperking is vaak sprake van een hoog aantal risicofactoren voor delinquent gedrag en minder beschermende factoren om hen van delinquent gedrag te weerhouden. De risicofactoren kunnen zich bevinden in

³ Bron afkomstig van het intranet (niet publiekelijk toegankelijk) van de Reclassering

het gezin, de jongere zelf, de maatschappij en de zorginstelling (Scheppingen, Jongeling, Kaal & Donker, 2013). Jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking hebben sneller te maken met een depressie, te weinig goede vrienden en juist veel delinquente vrienden (Van den Berg, Heuts, Horssen & Kruis, 2013). Door hun negatieve zelfbeeld vertrouwen ze snel op een ander en niet op hun eigen kunnen of hun eigen mening. Ze gaan ander, aangepast gedrag vertonen, omdat ze erbij willen horen, geaccepteerd willen worden en zich normaal willen voelen (Parren, 2016). Daardoor zijn mensen met een licht verstandelijke beperking sneller meelopers. Ze zijn makkelijk over te halen tot het plegen van crimineel gedrag. Ze hebben meer moeite met het onderscheid tussen goed en kwaad (Beke, Arts & Giesberts, 2005).

2.2.3. Licht verstandelijk beperkten en geweld

Zoals in hoofdstuk 1 is besproken komen geweldsdelicten vaak voor bij de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking. Delicten die deze doelgroep plegen zijn voornamelijk op basis van onvoorbereid en impulsief gedrag. Hieronder wordt het gebrek aan zelfbeheersing verstaan, zoals geweldsdelicten, brandstichting, bedreiging en autodiefstal (Vogelvang et al., 2012). Iemand met een licht verstandelijke beperking is vaak minder empathisch en kan zich moeilijker voorstellen hoe de ander zich voelt. Dit kan sneller leiden tot onwenselijke reacties of gedragingen. Daarnaast hebben ze vaak een beperkte zelfcontrole. Iemand met een licht verstandelijke beperking zet gevoelens meteen om in daden. Dit leidt tot impulsief en agressief gedrag. Daardoor hebben mensen met een licht verstandelijke beperking meer risico om delinquent gedrag te laten zien (MEE Zuid-Holland Noord. De Specialistenpool, 2015; Van Bokhoven, Nieuwenhuijzen, Embregts, Vriens & Matthys, 2011). Lagere intellectuele capaciteiten worden in verband gebracht met een hoger risico op agressief gedrag. Bij mensen met een licht verstandelijke beperking is vaak sprake van een gebrek aan sociale vaardigheden en problemen met zelfcontrole. Deze twee factoren zijn essentieel bij het remmen van een agressieve respons (Van Holsteijn, 2011).

Een beperkt verstandelijk vermogen speelt een belangrijke rol bij het plegen van geweld. Bij mensen met een verstandelijke beperking is er een beperkt vermogen om in te schatten wat de risico's zijn (Beke et al., 2005). Uit onderzoek blijkt dat jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking moeite hebben met inhibitie. Onder inhibitie wordt het onderdrukken van een eerste automatische reactie verstaan. Een zwak inhibitievermogen kan ertoe leiden dat iemand moeite heeft om allerlei verleidingen te weerstaan. Het impulsief antisociaal gedrag neemt toe door een zwak inhibitievermogen. Mensen met een licht verstandelijke beperking hebben specifiek moeite met gedragsinhibitie en interferentiecontrole. Bij gedragsinhibitie gaat het om het onderdrukken van gedrag. Bij interferentiecontrole gaat het om het onderdrukken van afleidingen (Platje, Cornet & de Kogel, 2017).

2.3. Licht verstandelijk beperkten en de reclassering

Hieronder wordt beschreven hoe de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking wordt begeleid naar werk door de reclassering. Hierbij is het eerst belangrijk dat de beperkingen van de cliënt worden herkend. Dit wordt eerst beschreven. Vervolgens wordt beschreven wat belangrijk is in de begeleiding met deze doelgroep door de toezichthouders.

2.3.1. Herkennen van een licht verstandelijke beperking

Een probleem met de doelgroep licht verstandelijke beperkten is dat de beperking niet of pas laat wordt herkend. Bij het uitvoeren van dit onderzoek was het bij elke cliënt vastgesteld dat ze een licht verstandelijke beperking hadden, maar dit is niet bij elke cliënt die bij de reclassering komt het geval. Het is niet altijd haalbaar om een intelligentietest af te nemen. Het afnemen van een intelligentietest neemt veel tijd in beslag. Daarnaast zijn er kosten aan verbonden en moet een testpsycholoog aanwezig zijn bij het afnemen van de test (Vrij & Kaal, 2018). In Nederland wordt vaak gebruikgemaakt van de Wechsler-testen (WPPSI, WISC en WAIS). Uit deze testen volgt een IQ-score. De IQ-score is dan bekend, maar de bijkomende problematiek wordt niet door middel van diagnostische instrumenten in kaart gebracht. Terwijl juist bij de bijkomende problematiek deze doelgroep veel problemen kan ervaren (Vrij & Kaal, 2018). In Nederland kan ook de SCIL worden ingezet om op een eenvoudige en betrouwbare wijze een inschatting te kunnen maken of er sprake is van een licht verstandelijke beperking. De SCIL is een korte vragenlijst aangevuld met enkele opdrachten (Moonen & Kaal, 2017). SCIL staat voor screener voor intelligentie en licht verstandelijke beperking. Dit testinstrument kan inzicht geven in vaardigheden en op die manier aanleiding geven tot begeleiding op maat (Vrij & Kaal, 2018).

Herkennen of iemand een licht verstandelijke beperking heeft kan soms moeilijk zijn, want aan het uiterlijk is vaak niet te zien dat iemand een verstandelijke beperking heeft. Voor mensen die specifiek met deze doelgroep werken kan het al lastig zijn om te herkennen of iemand een verstandelijke beperking heeft. Voor mensen binnen de justitiële keten kan dit helemaal lastig zijn, omdat zij in eerste instantie niet gefocust zijn op de beperkingen van de cliënten (Kaal, 2013). Doordat dit moeilijk is bestaat het risico dat iemand overvraagd wordt en dat er te hoge eisen worden gesteld (Poort et al., 2011). Wanneer een licht verstandelijke beperking niet tijdig wordt herkend kan dit leiden tot overvraging, een onjuiste duiding van het gedrag, een niet passende straf of niet passende interventie. Wanneer een licht verstandelijke beperking niet wordt herkend dan is het aanpassen van de begeleiding zodat het wel aanslaat lastig. Een effectieve aanpak van recidive is dat dit goed aan moet sluiten bij de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt (Vrij et al., 2018). Veel problemen kunnen voorkomen worden wanneer tijdig de juiste behandeling en ondersteuning wordt ingezet. Om dit te kunnen doen is het belangrijk dat een licht verstandelijke beperking in een vroeg stadium wordt herkend (Kaal, 2013).

2.3.2. Hoe om te gaan met een licht verstandelijke beperking

In de begeleiding met iemand met een licht verstandelijke beperking is het belangrijk dat rekening wordt gehouden met het feit dat iemand een licht verstandelijke beperking heeft. In de begeleiding kan namelijk veel misgaan (Vrij et al., 2018). Er ontstaan sneller misverstanden en problemen dan bij iemand zonder een licht verstandelijke beperking. In de verbale communicatie is het belangrijk dat er gebruik wordt gemaakt van eenvoudig en concreet taalgebruik. Hierbij is het belangrijk dat er korte zinnen worden gebruikt en dat moeilijk taalgebruik wordt vermeden. Lange zinnen met moeilijk taalgebruik worden door iemand met een licht verstandelijke beperking als enorm lastig ervaren en worden vaak niet begrepen (Vrij et al., 2018). Wanneer er een gebrekkige afstemming is op de behoefte van de cliënt kan dit gevolgen hebben. De gevolgen kunnen zijn dat iemand er niet in slaagt om zijn verhaal te vertellen, dat de cliënt niet doet wat er wordt verwacht, dat de cliënt zijn hakken in het zand zet of dat de cliënt gedragsproblemen gaat vertonen (Vrij et al., 2018). Dit kan (deels) voorkomen worden door aanpassingen in communicatie en hoe iemand met een licht verstandelijke

beperking wordt begeleid (Vrij & Kaal, 2018). Het is belangrijk dat de toezichthouder bij de cliënt nagaat of hij/zij het ook echt begrepen heeft. De cliënt moet hierbij in eigen woorden iets kunnen herhalen. In de begeleiding met mensen met een licht verstandelijke beperking kan het ondersteund werken om hulpmiddelen in te zetten. Hulpmiddelen die bij de reclassering ingezet kunnen worden zijn: de risicospiegel en het JOVO-werkboek (Vrij et al., 2018). De risicospiegel is voor cliënten met een licht verstandelijke beperking. Het houdt in dat de verschillende levensgebieden samen met de cliënt begrijpelijk worden gemaakt door te visualiseren. De risicogebieden worden besproken en er wordt getoetst of het beeld van de levensgebieden overeenkomen met het beeld van de cliënt. Het is de bedoeling dat de cliënt zo meer betrokken raakt bij het opstellen van een toezichtplan (Vrij et al., 2018). Visuele ondersteuning kan erg helpend zijn tijdens het traject. Dit kan worden gedaan door gebruik te maken van afbeeldingen in plaats van stukken tekst, aangezien stukken tekst niet begrepen kunnen worden door de cliënt (Moonen & Kaal, 2017). Het JOVO-werkboek is een werkvorm bedoeld voor jongvolwassenen. De cliënt kan samen met de toezichthouder werken aan dit boek. In dit boek staan verschillende opdrachten en het heeft een hoog praktisch gehalte. Dit maakt het ook geschikt voor de doelgroep licht verstandelijk beperkten (Vrij et al., 2018).

Op de tweede plaats is het belangrijk dat de toezichthouder tijdens de begeleiding duidelijke signalen afgeeft. Iemand met een licht verstandelijke beperking heeft meer moeite met het juist interpreteren van sociale signalen, want hij/zij kan niet goed inschatten wat de ander bedoelt (Rosenboom, 2013). Tijdens het toezicht is het belangrijk dat de toezichthouder zorgt voor een veilige en stabiele omgeving voor de cliënt (Leyds, 2012). Dit kan worden gedaan door zoveel mogelijk aan te sluiten. Wat hierbij belangrijk is, is dat de toezichthouder beschikbaar is voor de cliënt en goed luistert. Daarnaast is het belangrijk om duidelijk en voorspelbaar te zijn en interesse te tonen in de cliënt (Vrij & Kaal, 2018). Wanneer de toezichthouder interesse toont en vragen gaat stellen, kan er een vertrouwensband worden opgebouwd. Daarnaast is het belangrijk dat de toezichthouder zorgt voor positieve bekrachtiging. Mensen met een licht verstandelijke beperking zijn door hun lage zelfbeeld vaak gevoeliger voor complimenten (Vrij et al., 2018).

Tijdens het reclasseringstoezicht is het belangrijk dat de toezichthouder zich telkens afvraagt of het realistisch is wat er wordt gevraagd van de cliënt. Hierbij moet de toezichthouder zich afvragen of de doelen wel haalbaar zijn en of de cliënt iets wel alleen kan (Vrij et al., 2018). Daarnaast is het bij deze doelgroep belangrijk dat de toezichthouder alert is op overvraging. Wanneer er meer wordt verwacht van de cliënt dan dat hij of zij aan kan, dan wordt de cliënt overvraagd. Overvraging kan gaan leiden tot het gevoel niets goed te kunnen doen. Wanneer dit gedurende een langere periode gebeurt, kan er internaliserend of externaliserend probleemgedrag ontstaan (Parren, 2016). Daarnaast komt het regelmatig voor dat cliënten zichzelf niet goed inschatten. Hierbij is het belangrijk dat de toezichthouder de beperkingen van de cliënt kent (Vrij, Kaal & Bernard, 2018). Wanneer iemand met een licht verstandelijke beperking een overtreding begaat is het belangrijker om de regels te bespreken en nieuwe afspraken te maken dan te sanctioneren (Vrij et al., 2018). Het slecht navolgen van regels kan voor mensen met een licht verstandelijke beperking een kwestie zijn van onvermogen in plaats van onwil (Kaal & Tumpane, 2013). Cliënten met een licht verstandelijke beperking moeten vaker herinnerd worden aan een afspraak die is gemaakt. Het niet nakomen van afspraken kan onvermogen zijn, maar ook te maken hebben met motivatie van de cliënt. Het slecht navolgen van regels kan voor het toezicht grote gevolgen hebben. Wanneer op tijd komen op een afspraak te veel gevraagd is voor iemand met een licht verstandelijke beperking, kan dit ertoe leiden

dat er niet kan worden voldaan aan de voorwaarden die zijn opgelegd. De standaardprocedure bij het toezicht is dat een cliënt hiervoor gewaarschuwd of berispt wordt. Dit leidt bij deze doelgroep dan al snel tot een melding aan het Openbaar Ministerie (Kaal & Tumpene, 2013).

2.4. Werken

In het voorgaande hoofdstuk is naar voren gekomen wat het belang van werken is. Het hebben van werk hangt samen met minder recidive (Weijters et al., 2008). Een ex-delinquent kan problemen ervaren met het vinden van werk of het behouden van een baan. Daarnaast kan iemand met een licht verstandelijke beperking hier nog meer problemen mee ervaren. Deze factoren worden hieronder verder toegelicht.

2.4.1. Werken als ex-delinquent (met een licht verstandelijke beperking)

Werk blijkt één van de belangrijkste voorspellers om recidive te verminderen. Werk creëert een dagelijkse routine, geeft binding met collega's, zorgt voor een financiële prikkel en verleent een bepaalde vorm van identiteit (Bevelander, 2016). Het re-integreren van ex-delinquenten op de arbeidsmarkt is een belangrijk onderdeel van de begeleiding van de reclassering (Van Erp, Van der Geest, Huisman & Verbruggen, 2011). Voor jongeren met een licht verstandelijke beperking is het realiseren van een werkplek vooral belangrijk, omdat zij hier sociale bindingen en succesverhalen kunnen opdoen, waardering kunnen ervaren en daarmee hun zelfvertrouwen kunnen verbeteren. Wanneer iemand met een licht verstandelijke beperking kan deelnemen aan de reguliere arbeidsmarkt kan dit een bijdrage leveren aan de autonomie en zelfwaardering (Gravesteyn, 2008).

Ex-delinquenten hebben vaak een kleinere kans om weer op de arbeidsmarkt te komen, want ze hebben vaak laaggeschoolde arbeid verricht, zwart gewerkt of hun inkomen op discutabele wijze verworven (Bevelander, 2016). Gedetineerden hebben vaker een laag opleidingsniveau en weinig relevante werkervaring, zijn afhankelijk van de steun van familie, vrienden en oud-werkgevers en worden gestigmatiseerd door de maatschappij waardoor zij minder kansen hebben. Daarnaast hebben zij een gat in hun cv als gevolg van hun detentieverleden (Bevelander, 2016). Daarom is het extra belangrijk dat iemand hier actief in wordt ondersteund. Er zijn verschillende factoren die meespelen bij het vinden van een baan voor ex-gedetineerden. Een werkplek realiseren voor mensen met een licht verstandelijke beperking is vaak nog lastiger, omdat zij behoefte hebben aan levenslange ondersteuning. Ex-delinquenten met een licht verstandelijke beperking moeten hierin actief ondersteund worden, omdat het lastig is voor deze doelgroep om zelf weer op de arbeidsmarkt te komen. Ex-delinquenten geven aan dat deze ondersteuning richting werk nog weleens ontbreekt (Sijbiling, 2014).

2.5. Begeleiden van de doelgroep licht verstandelijk beperkten naar werk door de reclassering

De reclassering inventariseert in de fase diagnose onder andere of er sprake is van een risicofactor op het gebied van werk (Esser & Van den Berg, 2010). Wanneer dit het geval is, biedt de reclasseringswerker hulp om een baan te vinden. Hierbij is het belangrijk dat dit proces tijdens het toezicht stapje voor stapje wordt gedaan. Stoppen met criminele activiteiten is een moeilijk proces voor de cliënt en dit gaat met vallen en opstaan. Het is belangrijk dat er één doel tegelijk wordt opgesteld. Tijdens het reclasseringstoezicht moet er niet teveel tegelijk worden verwacht van de cliënt met een licht verstandelijke beperking. Dit leidt snel tot overvraging van de cliënt. Wanneer een cliënt al een behandeling krijgt, is het belangrijk om te wachten met het inzetten van

bijvoorbeeld een leer- of taakstraf (Vrij et al., 2018). Wanneer een cliënt zich niet aan afspraken houdt is het belangrijk voor de toezichthouder om te checken of dit vanuit onwil of onkunde is. Soms zijn doelen ook te hoog gesteld voor een cliënt, waardoor afspraken niet nagekomen kunnen worden (Vrij et al., 2018). Professionals geven aan dat het begeleiden van mensen met een licht verstandelijke beperking erg intensief kan zijn. Mensen met een licht verstandelijke beperking vragen om extra begeleiding. De professionals moeten veel zaken blijven herhalen (Vrij et al., 2018). Vaak wordt meer gevraagd van een toezichthouder, namelijk meer tijd en aandacht. Dit is niet altijd haalbaar gezien de hoeveelheden aan taken die de reclassering heeft liggen en aan de grote caseload. De tijd die de doelgroep nodig heeft tijdens de begeleiding kan de reclassering hierin niet altijd bieden (Vrij et al., 2018).

Vanuit de reclassering is een handboek opgesteld met de richtlijnen die belangrijk zijn voor het toezicht. Deze zijn eerder in dit hoofdstuk beschreven. Wanneer er bij de reclassering wordt gezocht naar richtlijnen voor verschillende leefgebieden is hier veel over te vinden, maar niet wanneer het gaat over het leefgebied werk. Voor dit leefgebied zijn geen richtlijnen opgesteld die belangrijk zijn voor de toezichthouder. Toezichthouders nemen beslissingen op basis van expliciete kennis (deze kennis is waarneembaar, bijvoorbeeld handvatten en richtlijnen die aanwezig zijn bij de reclassering), maar ook op basis van ervaringskennis (Menger & Krechtig, 2016). Dit kan meer of minder bewust zijn, maar is bij iedere professional aanwezig. Deze kennis wordt ook wel tacit knowledge genoemd (onbewuste kennis). Veel ervaren professionals hebben het idee dat ze vooral op hun gevoel varen. Meestal gaat het dan om een combinatie van kennis en ervaring die is samengesmolten tot de tacit knowledge (Menger & Krechtig, 2016). De reclasseringswerker als professional is het uitgangspunt van de begeleidingsactiviteiten bij het toezicht (Krechtig et al., 2012).

De reclassering heeft een training arbeidsvaardigheden voor veroordeelden die weinig of geen werkervaring hebben. De veroordeelden zijn vaak laagopgeleiden en hebben een onrealistisch beeld van hun mogelijkheden. De training is gericht op het motiveren van de cliënt voor werk, achterhalen wat passend is, het ontwikkelen van vaardigheden en het leren presenteren van zichzelf. Bij de training komt ook aan bod welke organisaties belangrijk zijn op de arbeidsmarkt, zoals de sociale dienst, het UWV en het Centrum voor Werk en Inkomen. Het is belangrijk dat cliënten hiervan op de hoogte zijn zodat ze weten bij welke organisaties ze terecht kunnen wanneer ze op zoek zijn naar werk (Esser & Van den Berg, 2010). Werk is tijdens het toezicht regelmatig een leefgebied waar de aandacht op gericht is, want dit zorgt voor structuur en draagt bij aan het verminderen van criminele activiteiten. Wanneer het gaat om het opstellen van doelen met betrekking tot werk, wil de reclassering dat de toezichthouder de doelen concreet maakt. De reclassering wil dat de toezichthouder vermeldt wat de cliënt moet doen om werk te vinden of te behouden. De toezichthouder kan de cliënt hierbij helpen, maar niet dwingen tot werk (Reclassering 3RO, 2016).

Wat in de behandelingen met delinquenten die een geweldsdelict hebben gepleegd belangrijk is, is dat er een gedragsveranderingsgerichte interventie wordt ingezet. In deze interventies staan het risico-, behoefte- en responsiviteitsprincipe centraal. Deze interventies zijn gericht op verandering van criminogene behoeften, zoals middelengebruik en pro-criminele opvattingen. Daarnaast is het belangrijk dat de interventie aansluit bij de leerstijl van de delinquent, gestructureerd en concreet is (De Ruiter & Veen, 2006). Een training die goed aansluit bij deze doelgroep is de CoVa-plus training. Dit is een training cognitieve vaardigheden voor licht verstandelijke beperkten. CoVa staat voor

cognitieve vaardigheden. Tijdens deze training leren verdachten en veroordeelden met een licht verstandelijke beperking om minder impulsief te zijn. Ze leren om in een lastige situatie hun emoties, lichaamssignalen en gedachten te herkennen die hun in problemen kunnen brengen. Ze leren risicovolle (delict)situaties te herkennen en uit de weg te gaan en zich te richten op positieve doelen (Reclassering Nederland, 2019).

2.6. Piramide van Maslow

Voordat iemand kan werken of zijn werk goed kan uitvoeren zijn eerst nog andere factoren van belang (Mulder, 2012). Abraham Maslow heeft hiervoor een model gemaakt waarin vijf niveaus het patroon van behoeftebevrediging van de mens beschrijft. Volgens de piramide van Abraham Maslow streeft de mens het altijd na om behoeftes te bevredigen. Bij de piramide wordt ervan uitgegaan dat een nieuw niveau pas bereikt kan worden, wanneer het voorafgaande niveau bevredigd is. Deze niveaus zijn belangrijk bij het bepalen of iemand in staat is om te werken of om zijn werk goed uit te voeren (Mulder, 2012). In figuur 1 is de piramide van Maslow te zien met daaronder verdere uitleg

Figuur 1: Piramide van Maslow (Finkelstein, 2019).

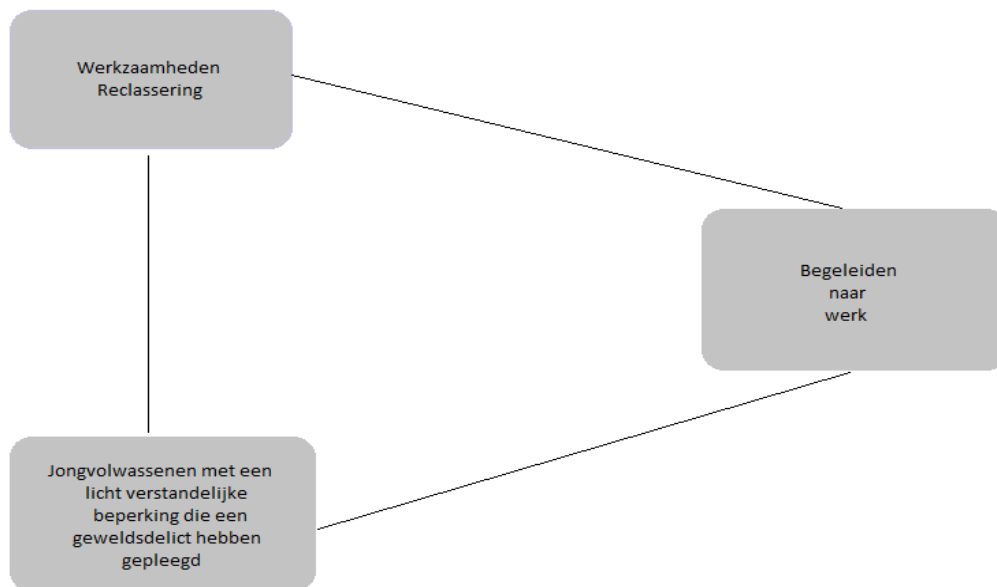
Ten eerste zijn de fysiologische behoeften, de basisbehoeften, belangrijk. Zonder bevrediging van deze primaire behoeften functioneren mensen niet goed en kunnen ze ziek worden. Hierbij is het belangrijk dat iemand zich goed voelt. Vervolgens komt het niveau van zekerheid. Dit is het niveau van veiligheid, gezondheid, structuur en stabiliteit. Hieronder valt het leefgebied werk.

Daaropvolgend is het niveau van sociale acceptatie. Mensen hebben sociale behoeften, namelijk liefde, vriendschappen, erbij willen horen en een positie in de groep. Het volgende niveau is het niveau van behoefte aan erkenning. Zelfrespect is hierbij erg belangrijk. Daarna heeft men behoefte aan waardering, erkenning en respect van anderen, voor wat zij doen. Ten slotte komt het niveau van zelfontplooiing. Door volledige ontwikkeling van bepaalde kwaliteiten, groeit deze behoeftecategorie binnen de piramide van Maslow (Mulder, 2012).

2.7. Conceptueel model

Het conceptuele model die in figuur 2 is te zien, is gebaseerd op de voorafgaande paragrafen en de literatuur die hier is beschreven. Uit de literatuur blijkt dat de werkzaamheden van de reclassering, de doelgroep jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking en het begeleiden naar werk van de doelgroep met elkaar zijn verbonden. Het doel van de reclassering is om uiteindelijk de doelgroep te begeleiden naar een werkplek. De doelgroep jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd wordt door toezichthouders

ervaren als een intensieve doelgroep om mee te werken. Van de toezichthouders wordt een andere aanpak tijdens de begeleiding verwacht dan bij een andere doelgroep. Dit komt doordat de doelgroep extra ondersteuning nodig heeft. Hieruit blijkt dat de doelgroep effect heeft op de werkzaamheden van de reclassering. Het realiseren van een werkplek voor de doelgroep wordt als lastig ervaren, aangezien de doelgroep hier veel ondersteuning in nodig heeft. Wanneer de reclassering deze ondersteuning kan bieden, kan het helpend zijn bij het begeleiden van de doelgroep naar werk.

Figuur 2: Conceptueel model

2.8. Aanzet tot de opzet van het onderzoek

In de afgelopen jaren is er meer aandacht gekomen voor de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking. Deze doelgroep is oververtegenwoordigd in de strafrechtketen. Deze studie biedt een aantal belangrijke inzichten in de verschillen tussen de gewenste en de feitelijke situatie. Hierbij gaat het om de begeleiding van de doelgroep jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd naar werk door de reclassering. Uit de literatuur blijkt deels wat de gewenste situatie is. In de gewenste situatie is het belangrijk dat er wordt aangesloten bij de mogelijkheden en beperkingen van de cliënten. Het is belangrijk dat er rekening wordt gehouden met het feit dat iemand een licht verstandelijke beperking heeft. In de begeleiding vraagt dit om een ander aanpak, want de doelgroep zal meer ondersteuning nodig hebben. De toezichthouder moet zich telkens afvragen of doelen wel realistisch en haalbaar zijn voor de cliënt. Het is belangrijk dat er niet te hoge verwachtingen worden gesteld aan de cliënt, want dit kan zorgen voor overvraging. Daarnaast is het belangrijk dat er een gezamenlijk plan van aanpak is tussen de betrokken partijen. Dit zorgt voor duidelijkheid richting de cliënt. Het is belangrijk dat dit onderzoek wordt uitgevoerd, want op deze manier kan er onderzocht worden wat de feitelijke situatie is. Wanneer er verschillen zijn tussen de gewenste en feitelijke situatie, kan dit worden teruggelegd bij de reclassering. Op deze manier kunnen er aanbevelingen worden gedaan en kan de begeleiding worden verbeterd.

Hoofdstuk 3 – Onderzoeksdesign

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan het onderzoeksdesign. In dit hoofdstuk wordt duidelijk hoe de onderzoeksmethode eruit komt te zien. De methode, de doelgroep en het onderzoeksinstrument worden beschreven.

3.1. Onderzoeksmethode

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode, namelijk dossieronderzoek. Dossieronderzoek is een manier van bureauonderzoek doen. Hierbij is gebruikgemaakt van een inhoudsanalyse. Dit is een vorm van kwalitatief bureauonderzoek waarin dossiers zijn geanalyseerd op de betekenis van en relatie tussen de gebruikte woorden (Verhoeven, 2014). Vooraf wordt bepaald welke kenmerken van de documenten worden onderzocht en welke categorieën van deze kenmerken worden gebruikt. Met deze variabelen zijn de dossiers bestudeerd. Dit zijn de variabelen of iemand is begeleid naar werk, door wie de cliënt is begeleid naar werk en wat er tijdens het traject is ingezet om de cliënt te begeleiden naar werk. Daarnaast wordt beoordeeld of iemand goed te begeleiden is naar werk, want soms is een werkplek nog niet haalbaar voor een cliënt. Vervolgens wordt nog bepaald in hoeverre er door de toezichthouder rekening is gehouden met de beperkingen van de cliënt. Ook wordt bestudeerd of de betrokken organisaties samen werken en niet langs elkaar werken. Vervolgens zijn er groepen gemaakt van de gevonden gegevens, relaties daartussen gezocht en op basis daarvan zijn conclusies getrokken (Verhoeven, 2014). Vanuit de dossiers wordt de belangrijkste informatie bijgehouden in een schema (Bijlage I). Door de onderzoeker zelf is ook een schema opgesteld. Dit schema heeft voornamelijk betrekking op het feit of iemand begeleid is naar een werkplek, wat hiervoor is ingezet en of er rekening is gehouden met de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. De resultaten zijn in hoofdstuk vier beschreven en dit is deels ondersteund door middel van tabellen. Het doen van dossier onderzoek is een wens geweest vanuit de opdrachtgever. De manier waarop het onderzoek uitgevoerd moest worden lag vast, maar de onderzoeksdoelgroep mocht nog bepaald worden. Voor deze onderzoeksdoelgroep is gekozen, aangezien dit een doelgroep is die oververtegenwoordigd is bij de reclassering. Dit is een doelgroep die veel in aanraking komt met de reclassering.

Daarnaast is er gebruikgemaakt van literatuuronderzoek. Dit is voornamelijk om te bepalen wat de gewenste situatie is wanneer het gaat om het begeleiden van de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking. Dit is belangrijk om te bepalen wat er verwacht wordt van de toezichthouders. Op deze manier kan de gewenste situatie met de feitelijke situatie vergeleken worden. Er is gekeken naar welke stappen ondernomen moeten worden in het reclasseringstoezicht om iemand te begeleiden naar werk. Ook wordt er gekeken naar wat belangrijk is in de begeleiding met de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking. Deze informatie wordt gehaald vanuit wetenschappelijke artikelen en uit artikelen die bij de reclassering te vinden zijn. Tijdens het literatuuronderzoek zijn er voornamelijk artikelen verzameld via Google Scholar en Springerlink. Hiervoor zijn onder andere de volgende zoektermen gebruikt: 'reclassering en lvb cliënten', 'begeleiden naar werk door de reclassering', 'lvb delinquenten', 'lvb delinquenten en geweld' en 'reclasseringstoezicht. Bij de reclassering is er gezocht naar artikelen via het Digiplein en het Intranet. Hierbij is gezocht naar de invulling van het reclasseringstoezicht, jongvolwassenen, wat er wordt verwacht van de toezichthouders, hoe iemand naar werk begeleid dient te worden en de reclassering in relatie met de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking. Daarnaast is er nog informatie gehaald uit boeken vanuit de bibliotheek, waaronder 'Werken in gedwongen kader'.

3.2. Onderzoeksdoelgroep

De dossiers die zijn ingekeken zijn van de doelgroep jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd, in aanraking zijn geweest met politie en justitie en worden begeleid door de reclassering. Bij de dossiers is gekeken naar de begeleiding naar werk van deze doelgroep. De reclassering heeft een online database waarin alle dossiers te vinden zijn. Een medewerker bij de reclassering heeft alle kenmerken van de onderzoeksdoelgroep ingevoerd in het statistisch programma SPSS. Dit zijn de volgende kenmerken: jongvolwassenen in de leeftijd van 18 tot 25 jaar, het hebben gepleegd van een geweldsdelict, het hebben van een licht verstandelijke beperking (IQ tussen 50 en 85) en het zoeken naar werk/werkloos zijn. Aangezien dossieronderzoek zeer tijdrovend is, maar om het zo betrouwbaar mogelijk te maken, wordt er gestreefd naar het doen van onderzoek van minimaal vijftien dossiers. Dit aantal wordt vanuit het lectoraat verwacht.

Bij deze doelgroep gaat het om een aselechte steekproef. Iedereen die binnen de doelgroep valt en waarvan het reclasseringstoezicht is beëindigd in 2015 heeft evenveel kans om mee te worden genomen in het onderzoek. Het gaat hierbij om een enkelvoudige aselechte steekproef. Elk dossier die de hiervoor genoemde kenmerken bevat heeft een berekenbare gelijke kans om in de steekproef terecht te komen. Tijdens het dossieronderzoek kwamen er ook dossiers naar voren die uiteindelijk niet bruikbaar bleken voor dit onderzoek. Tijdens het bestuderen van een dossier kwam bijvoorbeeld naar voren dat het IQ niet was vastgesteld of dat iemand arbeidsongeschikt was. Deze dossiers zijn niet meegenomen in de resultaten. De beëindiging van het reclasseringstoezicht in 2015 is een wens geweest vanuit de opdrachtgever. Dit is voornamelijk zodat elk toezicht is beëindigd.

3.3. Onderzoeksinstrument

De dossiers zijn ingekeken bij de reclassering. Dit is vanwege privacygevoelige gegevens. De dossiers staan in een programma van de reclassering wat IRIS heet. In IRIS is vervolgens het cliëntnummer ingevoerd van degene van wie het dossier bekeken wordt. Bij elke cliënt is eerst de RISc doorgenomen. Hier kan veel informatie uit worden gehaald over de cliënt. Voorbeelden zijn: delictcarrière, woonsituatie, drugsgebruik, psychische problemen, werk en vrienden/familie. Vervolgens wordt het programma reclasseringstoezicht geselecteerd. Onder dit programma staan alle contactmomenten die er zijn geweest met de cliënt. Onder deze momenten beschrijft de medewerker bij de reclassering wat aan bod is gekomen tijdens het gesprek. Niet alleen de contactmomenten met de cliënt worden beschreven, maar ook de contactmomenten met de betrokken organisaties. Alles wat betrekking heeft op de cliënt is benoemd in het programma reclasseringstoezicht. Al deze contactmomenten zijn doorgenomen en alles wat belangrijk is, is opgeschreven in een Excel-bestand dat is opgesteld door het lectoraat (zie Bijlage I). In dit bestand is elk contactmoment beschreven, de actie van de medewerker bij de reclassering of eventueel een actie door een andere partij. Door de onderzoeker zelf is een schema opgesteld waarin de belangrijkste punten per dossiers nog worden benoemd. Hierin zijn de gecodeerde teksten opgeschreven. Hierbij is bijgehouden hoe vaak iemand is begeleid naar werk, wat hiervoor is ingezet, of iemand goed te begeleiden is naar werk en in hoeverre er rekening is gehouden met de beperkingen van de cliënt (zie Tabel 3, Bijlage II).

3.4. Procedure

Door een medewerker bij de reclassering is een document opgesteld met alle dossiers die bruikbaar zijn voor dit onderzoek. Uit dit document is een dossier gekozen die vervolgens wordt ingekeken. Het

cliëntnummer is ingevoerd in het programma IRIS en vervolgens komt het dossier van de cliënt naar voren. Daarnaast is er een document waarin alle contactmoment met de cliënten staan. Alle contactmomenten die er zijn geweest met de cliënt worden gekopieerd en geplakt in het Excel-bestand dat is opgesteld door het lectoraat. Dit Excel-bestand is te zien in bijlage I. Dit is een leeg document, in verband met privacygevoelige gegevens van de cliënten. Vervolgens zijn al deze contactmomenten, waaronder meldplichten en contactmomenten met andere organisatie, doorgenomen. Bij elk contactmoment wordt door de toezichthouder opgeschreven welke actie er is ondernomen (door de reclassering of een andere partij). Wanneer er wat is veranderd op een leefgebied of in de situatie van de cliënt is dit ook opgeschreven. Alle aspecten die belangrijk zijn voor het traject staan vermeld in het Excel-bestand. Hoe lang het bestuderen van een dossier duurt is afhankelijk van hoeveel contactmomenten er zijn geweest. Er zijn cliënten die een jaar toezicht hebben gehad. Bij deze cliënten zijn minder contactmomenten geweest dan iemand die drie jaar lang toezicht heeft gehad. Het dossier van een cliënt doornemen die een jaar toezicht heeft gehad duurt gemiddeld een aantal uur om door te nemen. Ook zijn er dossiers van cliënten die al drie jaar toezicht hebben. Het doornemen van deze dossiers kan een dag tijd of langer kosten.

3.5. Analyses

Tijdens het kwalitatief onderzoek zijn de belangrijkste punten die in het dossier stonden, vermeld in het Excel-bestand van het lectoraat. Dit Excel-bestand is zeer uitgebreid. Dit onderzoek is gericht op het begeleiden naar werk van de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking en daarom is er door de onderzoeker zelf nog een schema opgesteld (zie Tabel 3, Bijlage II). In dit schema worden de belangrijkste aspecten benoemd die belangrijk zijn voor dit onderzoek. Dit zijn de aspecten of iemand is begeleid naar werk, wat hiervoor is ingezet, of iemand goed te begeleiden was naar werk en in hoeverre er rekening is gehouden met de beperkingen van de cliënt. Wanneer iemand is begeleid naar werk wordt dit aangegeven met: 'ja, is begeleid naar werk' of nee, is niet begeleid naar werk. Elke cliënt die is begeleid naar een werkplek is hierbij meegenomen. Los van het feit of iemand de werkplek voor een korte tijd had. Vervolgens is aangegeven door wie de cliënt is begeleid naar werk. Hierbij is vermeld welke organisatie hierbij betrokken is geweest. Vervolgens is aangegeven wat er allemaal is ingezet om de cliënt naar een werkplek te begeleiden. Dit geldt voor elke cliënt. Dus ook wanneer de cliënt niet is begeleid naar werk. Daaropvolgend is aangegeven of iemand goed te begeleiden is naar werk. Wanneer iemand direct naar werk begeleid kon worden is dit aangegeven met 'ja, is goed te begeleiden'. Van verschillende factoren kan het afhangen of iemand direct klaar is voor een werkplek. Cliënten kunnen psychische of agressie problemen hebben waardoor een werkplek moeilijk te realiseren is. Hierbij is rekening gehouden met het feit of het haalbaar was om een werkplek te realiseren of dat er andere leefgebieden eerst aandacht nodig hadden. Bij deze trajecten is het belangrijk dat hier eerst de focus naartoe gaat voordat er wordt gekeken naar een werkplek. Dit wordt aangegeven met 'moeilijk, eerst stabiliseren, daarna werk'. Wanneer het echt niet mogelijk was om iemand te begeleiden naar werk wordt dit aangegeven met 'nee, niet goed te begeleiden. Het kan ook voorkomen dat een werkplek echt niet haalbaar is, ook niet wanneer er eerst aandacht uitgaat naar andere leefgebieden. Ten slotte is nog benoemd of er rekening is gehouden met de beperkingen van de cliënt. Wanneer er rekening is gehouden met de beperkingen wordt dit aangegeven met 'ja, is rekening mee gehouden'. Wanneer de toezichthouder is gaan aansluiten bij de cliënt is gekozen voor deze optie. De toezichthouder heeft de cliënt ondersteund wanneer dit nodig was. Hieronder valt bijvoorbeeld het ondersteunen bij het regelen van praktische zaken. Onder praktische zaken wordt bijvoorbeeld het invullen van formulieren, het

bellen of regelen van een werkplek, regelen van geldzaken of andere zaken die tijdens het toezicht gebeuren dienen te worden. Daarnaast zijn er geen verwachtingen geschept die niet haalbaar zijn voor de cliënt. Wanneer er tijdens het traject rekening is gehouden met de beperkingen van de cliënt, maar de verantwoordelijkheid iets teveel bij de cliënt wordt neergelegd en meer ondersteund had kunnen worden, is dit aangegeven met 'ja, redelijk rekening mee gehouden'. Wanneer de cliënt soms wordt ondersteund in het regelen van praktische zaken, maar toch overvraagd wordt, dan is dit aangegeven met 'nee, nauwelijks rekening mee gehouden. Wanneer de beperkingen van de cliënt helemaal niet ter sprake komen en de cliënt niet wordt ondersteund wanneer dit nodig is, is er gekozen voor: 'nee, is geen rekening mee gehouden' (zie Tabel 3, Bijlage II)

Wanneer de verantwoordelijkheid bij de cliënt is neergelegd kan het gebeuren dat de cliënt overvraagd wordt. Hiermee wordt bedoeld dat de cliënt zelf praktische zaken moet regelen en dat de cliënt hierbij niet is ondersteund. Hierbij is het ook belangrijk dat er niet te hoge doelen worden gesteld voor de cliënt. De doelen moeten haalbaar zijn. Daarnaast is het belangrijk dat er niet teveel interventies tegelijk worden ingezet. Het is belangrijk dat een nieuwe interventie pas is ingezet, wanneer een vorige interventie is afgerond. Wanneer deze aspecten wel voorkomen, ook al komt er één aspect hiervan voor, wordt de cliënt overvraagd. Dit wordt aangegeven met 'wordt overvraagd' (zie Tabel 3, Bijlage II). Het gevolg hiervan kan zijn dat de cliënt gaat vastlopen en afspraken die zijn gemaakt niet na kan komen. In de begeleiding met deze doelgroep is het belangrijk dat er in de verbale communicatie rekening wordt gehouden met de beperkingen van de cliënt. Dit aspect is moeilijk te bepalen op basis van de dossiers. Dit zijn aspecten die door de toezichthouders niet of nauwelijks worden opgeschreven. Een belangrijk aspect voor het reclasseringstraject is dat de betrokken organisaties tijdens een traject samenwerken met elkaar. Voor deze doelgroep is het belangrijk dat ze weten waar ze aan toe zijn. Wanneer er meerdere organisaties zijn betrokken bij een traject kan het voorkomen dat de organisaties langs elkaar heen werken. In de dossiers blijkt dit uit de verschillende verwachtingen die worden gecreëerd voor de cliënt. Het is belangrijk dat er een gezamenlijk plan van aanpak is voor de cliënt, zodat er eenduidigheid is. Wanneer blijkt dat de betrokken organisaties niet met elkaar samenwerken en er geen gezamenlijk plan van aanpak is, is dit aangegeven met 'betrokken organisaties werken langs elkaar heen'. Vervolgens is bijgehouden hoe vaak gecodeerde teksten voorkomen. Deze cijfers zijn gebruikt voor de tabellen en dit is ter ondersteuning van de resultaten in het volgende hoofdstuk.

Hoofdstuk 4 – Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Ten eerste wordt kort beschreven op welke manier het onderzoek is uitgevoerd. Vervolgens wordt duidelijk wat de respons is geweest van het onderzoek. Daaropvolgend wordt per deelvraag beschreven wat de resultaten zijn.

4.1. Uitvoering onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van dossier- en literatuuronderzoek. Tijdens het literatuuronderzoek is gezocht naar online wetenschappelijke artikelen, boeken en artikelen bij de reclassering. Voor het dossieronderzoek zijn vanuit de reclassering dossiers opgestuurd die bruikbaar zijn voor dit onderzoek. Deze dossiers zijn doorgenomen en de gegevens die belangrijk zijn voor dit onderzoek zijn genoteerd in een Excel-bestand dat opgesteld is door het lectoraat. Vervolgens zijn deze gegevens gecodeerd zodat kon worden bijgehouden hoe vaak een bepaalde code voorkwam. Dit kon vervolgens worden meegenomen in de conclusies.

4.2. Respons van het onderzoek

De dossiers die zijn ingekeken van de cliënten bevatten allemaal de volgende kenmerken: jongvolwassenen in de leeftijd van 18 tot 25 jaar, een licht verstandelijke beperking (IQ tussen de 50 en 85), het hebben gepleegd van een geweldsdelict en of iemand werkloos en werkzoekend is. Een medewerker bij de reclassering heeft de dossiers die bruikbaar zijn voor dit onderzoek opgesteld en in een Excel-document opgestuurd. Op het moment dat alle kenmerken waren toegevoegd aan het statistische programma SPSS, kwamen er 112 dossiers naar boven die bruikbaar zijn voor dit onderzoek. Vanuit het lectoraat werd verwacht dat minimaal vijftien dossiers werden ingekeken. Het doen van dossieronderzoek is zeer tijdrovend. Voor dit onderzoek zijn uiteindelijk twintig dossiers ingekeken.

4.3. Resultaten van het onderzoek

In deze paragraaf wordt per deelvraag beschreven wat de resultaten zijn die voort zijn gekomen uit het literatuur- en dossieronderzoek.

4.3.1. Resultaten deelvraag 1

Deelvraag 1: 'Wat is de gewenste situatie wat betreft (werk)begeleiding van mensen met een licht verstandelijke beperking?'. Voor deze deelvraag is informatie gezocht bij de reclassering en in de literatuur.

Het doel van de reclassering en het reclasseringstoezicht is dat wordt gewerkt aan het verlagen van recidive. De oorzaken van het criminele gedrag van de cliënt, oftewel de criminogene factoren, zijn bepalend voor de werkzaamheden van de reclassering (Reclassering 3RO, 2016)⁴. De medewerker bij de reclassering probeert bij de cliënt de risicofactoren te verminderen en de beschermende factoren te versterken. De toezichthouder ondersteunt de cliënt bij het voorbereiden op een bestaan zonder criminaliteit. Toezicht houden is maatwerk en iedereen dient een eigen aanpak te krijgen (Groenendaal, 2019)⁵.

⁴ Bron afkomstig van het intranet (niet publiekelijk toegankelijk) van de Reclassering

⁵ Bron afkomstig van het Digiplein (niet publiekelijk toegankelijk) van de Reclassering

Ten eerste wordt het plan van aanpak opgesteld. Het plan van aanpak wordt opgesteld na de fase van diagnose. Hiervoor worden bij de reclassering meestal de RISC of de QuickScan ingezet. Hieruit blijkt welke criminogene factoren aanwezig zijn. Op basis daarvan stelt de toezichthouder het plan van aanpak op en worden doelen geformuleerd (Reclassering 3RO, 2016). Het is belangrijk dat deze doelen concreet geformuleerd zijn, zodat het voor alle betrokkenen duidelijk is waarnaartoe gewerkt wordt, het te evalueren is en of het doel gerealiseerd is (Reclassering 3RO, 2016). Daarnaast is het wenselijk dat stapje voor stapje wordt gewerkt met de doelen. Hierbij is het belangrijk dat er niet teveel tegelijk wordt gevraagd van de cliënt, maar dat er wordt gewacht met het inzetten van een nieuwe interventie wanneer de vorige is afgerond (Vrij et al., 2018).

In de literatuur en bij de reclassering wordt hetzelfde beschreven over hoe om te gaan met mensen met een licht verstandelijke beperking. In de begeleiding is het belangrijk dat rekening wordt gehouden met de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. In de communicatie is het belangrijk dat er gebruikgemaakt wordt van korte en concrete zinnen. Het is belangrijk dat wordt aangesloten bij de cliënt (Vrij & Kaal, 2018). De verbale communicatie richting de cliënt is tijdens dit onderzoek lastig te bepalen, aangezien dit door de toezichthouders niet of nauwelijks wordt opgeschreven in de dossiers. Tijdens een traject is het belangrijk dat de toezichthouder zich telkens afvraagt of het realistisch is wat van de cliënt wordt gevraagd (Vrij, Kaal & Bernard, 2018). Daarnaast moeten de juiste interventies worden ingezet voor de cliënt. Wanneer de verkeerde interventie wordt ingezet kan het gebeuren dat dit niet aansluit bij de mogelijkheden van de cliënt en dat de cliënt vervolgens overvraagd wordt. Dit kan uiteindelijk gaan leiden tot faalervaringen. Daarom is het belangrijk dat het wordt herkend wanneer iemand een licht verstandelijke beperking heeft. Bij een deel van de cliënten is dit bekend, maar dit is niet bij elke cliënt het geval (Kaal, 2013).

Deze doelgroep heeft vaak moeite met zelfbeheersing, aangezien deze doelgroep in aanraking is gekomen met de reclassering door het plegen van een geweldsdelict. Voor deze doelgroep is het belangrijk dat een gedragsveranderingsgerichte interventie wordt ingezet (De Ruiter & Veen, 2006). De training die door de toezichthouder kan worden ingezet, aangezien deze training goed aansluit bij de doelgroep, is de CoVa-plus training. Dit is een training die zich richt op mensen met een licht verstandelijke beperking en bijkomende sociaal cognitieve problemen (Reclassering Nederland, 2019). Tijdens de begeleiding kan er door de toezichthouder gebruik worden gemaakt van de risicospiegel en de JOVO-methodiek. Dit zijn hulpmiddelen die als extra ondersteuning kunnen dienen in het traject met mensen met een licht verstandelijke beperking (Vrij et al., 2018). Daarnaast kan er nog een externe organisatie worden ingezet, omdat de reclassering niet altijd de passende zorg kan aanbieden. Hierbij kan een forensische polikliniek ondersteunen of heeft iemand individueel of in groepsverband therapie (Andreas et al., 2016). Wanneer een externe organisatie is betrokken, is het belangrijk dat er tussen de partijen wordt samengewerkt. Op deze manier is er eenduidigheid en weet de cliënt wat er van hem wordt verwacht (Poort et al., 2011).

Hoewel er wel een training arbeidsvaardigheden is, is er vanuit de reclassering geen visie op het begeleiden naar werk van cliënten. Bij de reclassering zijn geen richtlijnen te vinden die belangrijk zijn tijdens het traject wanneer een cliënt een werkplek dient te vinden. De toezichthouders nemen voornamelijk beslissingen vanuit hun ervarings- en expliciete kennis. Ze nemen beslissingen vanuit de methodiek en de kennis die de professional heeft (Menger & Krechtig, 2016).

4.3.2. Resultaten deelvraag 2

Deelvraag 2: 'Hoe ziet de begeleiding in het voorbereidende traject naar werk toe op dit moment eruit?'. Bij deze deelvraag is gebruikgemaakt van literatuur- en dossieronderzoek.

Bij deelvraag één is benoemd dat het plan van aanpak leidend is voor de invulling van het toezicht. In het plan van aanpak staan de criminogene factoren. Op basis hiervan zijn doelen opgesteld. Bij veel trajecten was het vinden van werk een onderdeel van het toezicht. Dit was namelijk ook een aspect waarop de dossiers zijn gesorteerd. In tabel 4, bijlage III is te zien dat bij veertien trajecten aandacht was voor het leefgebied werk. Hiervan zijn uiteindelijk acht cliënten naar werk begeleid. Bij één traject is de cliënt begeleid door de reclassering. De toezichthouder heeft de cliënt begeleid bij het schrijven van een sollicitatiebrief en het opstellen van een cv. De rest van de cliënten zijn doorverwezen naar een andere organisatie voor meer ondersteuning of werden al ondersteund. De reclassering heeft zes cliënten doorverwezen om ondersteund te worden bij het vinden van een werkplek. Naast het leefgebied werk kwam het leefgebied schulden regelmatig naar voren. Bij acht trajecten lag aandacht op zowel werk en schulden. Werk kan hierbij een helpende factor zijn om de schulden die de cliënt heeft te kunnen aflossen. Van de acht cliënten die zijn begeleid naar werk hadden er vijf problemen met schulden. Naast schulden en werk kwam het leefgebied wonen tijdens de trajecten regelmatig naar voren. Bij dertien trajecten hadden de cliënten problemen op het gebied van wonen. Bij deze trajecten wordt de cliënt voornamelijk ondersteund in het vinden van een ambulant- of begeleid wonen traject. Bij veel cliënten is het geval dat er tijdens het traject aandacht is voor meerdere leefgebieden. Dit zijn bij veel trajecten vier of vijf leefgebieden (zie Tabel 4, Bijlage III). De reclassering richt zich eerst op de gebieden die het grootste risico vormen voor de cliënt.

Opvallend is dat er bij zes trajecten geen aandacht is geweest voor het leefgebied werk, terwijl dit wel in het plan van aanpak staat vermeld. Bij deze trajecten komt het regelmatig voor dat een werkplek toch niet haalbaar bleek. Sommige cliënten wilden namelijk graag een werkplek vinden, maar dit was niet direct haalbaar. Bij deze cliënten bleek een aantal keer dat ze psychische- of agressieproblemen hadden. De trajecten waarbij de cliënten psychische problemen hadden was er regelmatig, door zowel de toezichthouder als de cliënt, geen aandacht voor het leefgebied werk (zie Tabel 4, Bijlage III). Bij deze cliënten is het belangrijk dat ze eerst stabiliseren voordat er gekeken kan worden naar een werkplek. Wanneer er wordt teruggegaan naar de piramide van Maslow, blijkt ook dat eerst de fysiologische behoeften bevredigd moeten worden, voordat er verder kan worden gegaan naar de behoefte van zekerheid. Iemand moet zich eerst goed voelen, voordat een werkplek gerealiseerd kan worden. Bij één traject was alleen maar aandacht voor het leefgebied werk en verder voor geen ander leefgebied (zie Tabel 4, Bijlage III). Deze cliënt was klaar voor een werkplek en heeft deze tijdens het traject ook gevonden. De cliënt heeft een werkplek gevonden met hulp van een coach vanuit de gemeente die hem hierbij al hielp.

Om de cliënten te ondersteunen bij het vinden van een woonplek, het omgaan met psychische problemen of het hebben van schulden worden door de reclassering regelmatig externe organisaties ingezet. De organisaties die regelmatig voorbijkwamen tijdens het dossieronderzoek waren Humanitas Homerun, Stichting MEE, een jongerenwerker, (Jobcoach) UWV, een bewindvoerder en ASVZ. Deze organisaties worden onder andere ingezet, omdat dit organisaties zijn die zich richten op de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking of omdat ze de cliënt verder konden

ondersteunen bij praktische zaken. Externe organisaties worden ingezet, omdat de reclassering niet in staat is om zelf alle noodzakelijke deskundigheden en behandelingen te bieden. De reclassering benaderd een andere organisatie waarvan wordt gedacht dat dit passend is voor de cliënt. Dit zijn vaak organisaties die hierboven staan vermeld. De toezichthouder zorgt ervoor dat er regelmatig contact is met deze organisaties om te horen hoe het gaat. Tijdens de meldplichten wordt dit ook besproken, maar dan met de cliënt.

4.3.3. Resultaten deelvraag 3

Deelvraag 3 'Op welke manier worden mensen met een licht verstandelijke beperking door de reclassering begeleid naar werk?'. Bij deze deelvraag worden de resultaten van het dossieronderzoek gebruikt.

Uit het plan van aanpak blijken de stappen die gezet moeten worden tijdens het reclasseringstoezicht. Wat in deelvraag één naar voren kwam, was dat het belangrijk is dat de doelen die geformuleerd worden in het plan van aanpak concreet zijn beschreven zodat het duidelijk is waarnaartoe gewerkt moet worden. De doelen die zijn geformuleerd in het plan van aanpak waren echter niet concreet geformuleerd. Vaak kwam terug dat in het plan van aanpak stond: 'de cliënt vindt een dagbesteding'.

Tabel 1 toont aan in hoeverre er rekening is gehouden met de beperkingen van de cliënt door de toezichthouder. Hieruit blijkt dat er bij de meerderheid van de trajecten niet of nauwelijks rekening wordt gehouden met de beperkingen van de cliënt. Tijdens deze trajecten komt het regelmatig voor dat een cliënt wordt overvraagd of dat de beperkingen van de cliënt helemaal niet ter sprake komen. Dit is terug te vinden in tabel 3, bijlage II. Op deze manier wordt er niet aangesloten bij de mogelijkheden en de beperkingen van de cliënt. Praktische zaken moeten vooral door de cliënt zelf worden opgepakt. De doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking kan hier veel problemen mee ervaren. Bij één traject moest een cliënt bijvoorbeeld een uitkering aanvragen, maar hier gaan maanden overheen voordat dit gebeurt. Tijdens deze trajecten komt het met meer regelmaat voor dat cliënten afspraken niet nakomen. Dit zijn bijvoorbeeld zaken als het nakomen van een meldplicht, het opbellen van een organisatie of het opsturen van formulieren. De oorzaak hiervan kan zijn dat het niet duidelijk genoeg was voor de cliënt of dat de cliënt dit niet alleen kan. Hierbij is het belangrijk dat de toezichthouder goed gaat aansluiten bij de cliënt. Bij de trajecten waar meer rekening is gehouden met de beperkingen van de cliënt is de cliënt meer ondersteund bij het regelen van praktische zaken. Bij twee trajecten is de cliënt hier zelfs goed bij ondersteund. De toezichthouder heeft niet alle verantwoordelijkheid bij de cliënt gelegd, maar geholpen wanneer dit nodig was. Er werd rekening gehouden met het feit dat er niet teveel interventies tegelijk werden ingezet en er werden niet te hoge doelen gesteld. Dit kan namelijk ook voor overvraging zorgen.

Tabel 1

Is er rekening gehouden met de beperkingen van de cliënt?

Dossiers	Ja, is rekening mee gehouden	Ja, redelijk rekening mee gehouden	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden	Nee, is geen rekening mee gehouden
20	2	5	8	5

Voor eenduidigheid richting de cliënt is het wenselijk dat er een goede samenwerking is en er een gezamenlijk plan van aanpak is. Uit het dossieronderzoek blijkt dat het regelmatig voorkomt dat de betrokken organisaties langs elkaar heen werken. Dit resulteert zich in het nauwelijks hebben van een overleg over gezamenlijke doelen. Een aantal keer komt het voor dat de verschillende betrokken partijen zich op hetzelfde moment bezig houden met hetzelfde leefgebied, maar dat dit niet overeenkomt met elkaar. Dit zorgt voor veel onduidelijkheid richting de cliënt.

Deze doelgroep heeft vaak moeite met zelfbeheersing. Hiervoor kan door de toezichthouder de training CoVa-plus worden ingezet. Deze training is speciaal ontwikkeld voor mensen met een licht verstandelijke beperking en bijkomende sociaal cognitieve problemen. Deze training is in totaal vier keer ingezet tijdens de trajecten (zie Tabel 3, Bijlage II). Daarnaast kan de training arbeidsvaardigheden worden ingezet. Deze training is speciaal voor cliënten die weinig of geen werkervaring hebben. Deze training is bij geen enkel traject ingezet. Daarnaast kan de toezichthouder nog gebruikmaken van de hulpmiddelen: de risicospiegel en JOVO-methodiek. Deze hulpmiddelen zijn door de toezichthouders niet ingezet tijdens de trajecten.

De RISc meet in hoeverre een leefgebied een beschermende- of risicofactor is. In de RISc wordt dit aangegeven met: 'niet aanwezig', 'aanwezig' of 'in ernstige mate aanwezig'. Dat iets een risicofactor is houdt in dat dit een criminogene factor is en dat dit bijdraagt aan het plegen van crimineel gedrag. Bij tien cliënten bleek het van groot belang te zijn dat zij een werkplek vonden, want het risicofactor werkloosheid bleek 'in ernstige mate aanwezig'. Bij acht trajecten is dit risicofactor 'aanwezig'. Bij twee trajecten kan het niet worden beoordeeld, omdat bij deze cliënten geen RISc of Quicksan is afgenomen. Bij tien trajecten blijkt dat het van belang is dat de aandacht op werk wordt gericht. Bij acht trajecten is het belangrijk dat de aandacht uitgaat naar werk, maar andere leefgebieden vormen ook een risico of een groter risico. Tabel 2 toont aan dat van de twintig cliënten er uiteindelijk acht zijn begeleid naar werk. Hieruit blijkt dat werkeloosheid bij tien cliënten nog een risicofactor vormt. Van de acht cliënten die zijn begeleid naar werk hadden vijf cliënten de werkplek voor minimaal een half jaar. De andere drie cliënten hadden een werkplek voor een korte periode. Deze cliënten waren zelf niet gemotiveerd genoeg. Zij stopten vrij snel met de werkplek of kwamen niet opdagen. Van de acht cliënten die zijn begeleid naar werk, is er één cliënt ondersteund door de reclassering. De rest van de cliënten die een baan hebben gevonden zijn begeleid door een andere organisatie. Vanuit de reclassering zijn er geen richtlijnen opgesteld over het begeleiden van cliënten naar een werkplek. Voor de toezichthouders zijn er tijdens het traject geen handvatten die zij kunnen gebruiken om een cliënten te begeleiden naar werk. Toezichthouders zoeken voornamelijk een externe organisatie die de cliënt hier verder bij kan ondersteunen. Uit de literatuur blijkt dat toezichthouders voornamelijk beslissingen nemen op basis van ervaringskennis. Toezichthouders kiezen bijvoorbeeld een externe organisatie voor meer ondersteuning wanneer ze hier goede ervaringen mee hebben gehad.

Tabel 2
Werkbegeleiding

Dossiers	Naar werk begeleid	Door reclassering	Door externe partij	Niet begeleid naar werk
20	8	1	7	12

Hoofdstuk 5 – Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk wordt eerst antwoord gegeven op de deelvragen en uiteindelijk op de hoofdvraag. Vervolgens wordt in de discussie besproken welke toevallige fouten zijn gesignaleerd tijdens het onderzoek. Ten slotte worden aanbevelingen gedaan.

5.1. Conclusie en discussie

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de deelvragen en vervolgens op de hoofdvraag. Er wordt antwoord gegeven door middel van de resultaten die beschreven zijn in het vorige hoofdstuk.

Deelvraag 1: 'Wat is de gewenste situatie wat betreft (werk)begeleiding van mensen met een licht verstandelijke beperking?'

De gewenste situatie is dat er tijdens het reclasseringstoezicht wordt gewerkt aan het verlagen van recidive bij de cliënt. Dit wordt gedaan door de risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te versterken. In het plan van aanpak staan deze factoren. Op basis van de risicofactoren zijn de doelen voor het traject vervolgens opgesteld. Deze doelen zijn concreet geformuleerd. Zodat het voor iedereen duidelijk is waarnaartoe wordt gewerkt. Op deze manier is het goed te evalueren en kan worden nagegaan of het doel gerealiseerd is. Tijdens het traject is het belangrijk dat de toezichthouder rekening houdt met de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. Dit wordt gedaan door zoveel mogelijk aan te sluiten bij de cliënt. In het traject wordt door de toezichthouder telkens nagegaan of de cliënt het heeft begrepen. Tijdens het traject vraagt de toezichthouder zich telkens af of het realistisch is wat er wordt gevraagd van de cliënt. Voor deze doelgroep is het belangrijk dat de juiste interventies worden ingezet, omdat iemand snel overvraagd kan worden. Dit kan uiteindelijk gaan leiden tot faalervaringen, omdat iemand niet aan de verwachtingen van de interventie kan voldoen. Om goed aan te kunnen sluiten bij de cliënt is het belangrijk dat de beperkingen worden herkend. Wanneer iemand bij de reclassering komt is het niet altijd bekend dat iemand een licht verstandelijke beperking heeft. Het is belangrijk dat de toezichthouders hier op gefocust zijn, want op deze manier kan alleen de juiste zorg worden aangeboden aan de cliënt. Tijdens een traject kan er gebruik worden gemaakt van een externe organisatie, omdat de reclassering niet altijd de juiste zorg kan bieden. Wanneer een externe organisatie wordt ingezet is het belangrijk dat er een goede samenwerking is. Dit is belangrijk zodat er een gezamenlijk plan en duidelijkheid is voor de cliënt.

De reclassering heeft geen richtlijnen voor het traject wanneer het gaat om het begeleiden naar werk van cliënten. Wel is er een training arbeidsvaardigheden die kan worden ingezet tijdens een traject. Daarnaast is er nog een training CoVa-plus. Deze training sluit goed aan bij deze doelgroep. Deze training is namelijk gericht op mensen met een licht verstandelijke beperking die problemen hebben met zelfbeheersing. Daarnaast kunnen hulpmiddelen als de risicospiegel en de JOVO-methodiek door de toezichthouder worden ingezet.

Deelvraag 2: 'Hoe ziet de begeleiding in het voorbereidende traject naar werk toe op dit moment eruit?'

Tijdens het toezicht richt de reclassering zich op de leefgebieden die het grootste risico vormen voor de cliënt. Uit de RiSc en QuickScan blijken de factoren die een risico vormen. Tijdens een traject vormden regelmatig vier of vijf leefgebieden een risico voor de cliënt. De aandacht gaat eerst uit naar het leefgebied die op dat moment de meeste aandacht nodig heeft. Bij deze doelgroep vormden de

leefgebieden wonen, schulden/financiën en werken een groot risico. Uit de meldplichten blijkt bij welk leefgebied de cliënt de meeste problemen ervaart. Wanneer het leefgebied wonen een groot risico vormt, gaat alle aandacht eerst daarnaartoe voordat er kan worden gezocht naar een werkplek. Het komt ook voor dat het vinden van een werkplek in het plan van aanpak wordt vermeld, maar dat iemand nog niet klaar is voor een werkplek. Dit kan te maken hebben met psychische- of agressieproblemen. Deze cliënten moeten eerst stabiliseren voordat er kan worden gezocht naar een werkplek. Eerst moeten bepaalde niveaus worden behaald voordat er verder kan worden gegaan naar een ander niveau (Mulder, 2012).

Tijdens de meldplichten bespreekt de toezichthouder met de cliënt hoe het met hem/haar gaat. Wanneer blijkt op welk leefgebied de cliënt meer ondersteuning nodig heeft, komt het regelmatig voor dat de reclassering een externe organisatie inzet om de cliënt hierbij te ondersteunen. Soms is dit ook nodig, omdat de reclassering niet altijd de juiste zorg kan bieden. Toch zoekt de reclassering regelmatig een externe organisatie die de cliënt verder kan helpen bij praktische zaken. Dit zijn aspecten die de reclassering ook op zich zou kunnen nemen tijdens het meldplicht met de cliënt. Het gevolg hiervan is dat het regelmatig voorkomt dat er tijdens een traject vier of vijf organisaties betrokken zijn. Uit de dossiers blijkt echter dat de betrokken organisaties regelmatig langs elkaar heen werken. Dit zorgt voor veel onduidelijkheid richting de cliënt. Het is hierbij belangrijk dat de organisaties goed met elkaar samenwerken om een gezamenlijk plan te hebben voor de cliënt.

Deelvraag 3: 'Op welke manier worden mensen met een licht verstandelijke beperking door de reclassering begeleid naar werk?'

Uit het plan van aanpak blijkt dat de doelen die gaan over het verkrijgen van een werkplek niet concreet worden geformuleerd. De gewenste situatie is dat de doelen concreet worden geformuleerd, zodat deze evalueerbaar zijn en het duidelijk is welke stappen gezet moeten worden. Uit het plan van aanpak blijkt dat dit niet wordt gedaan. Momenteel staat in het plan van aanpak het volgende: 'cliënt vindt een dagbesteding'. Hierbij is het belangrijk dat de toezichthouder dit stapje voor stapje doet samen met de cliënt. Wanneer er teveel tegelijk wordt verwacht, kan dit zorgen voor overvraging. Toch komt het regelmatig voor dat een cliënt wordt overvraagd. Hierbij is rekening gehouden met de hoeveelheid aan verantwoordelijkheid wat bij de cliënt wordt neergelegd. Oftewel, moet de cliënt vooral zelf praktische zaken regelen of wordt hij/zij hierbij ondersteund. Regelmatig gebeurt het dat een cliënt hierbij niet of nauwelijks wordt ondersteund. Cliënten kunnen deze praktische zaken moeilijk zelf regelen, want zij zitten op het denkniveau van een schoolkind. Wanneer dit gebeurt wordt er te weinig aangesloten bij de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. Wanneer de verantwoordelijkheid bij de cliënt wordt neergelegd is de kans groot dat de cliënt dit niet na kan komen. Dit kan leiden tot meerdere waarschuwingen en misschien wel tot het terugsturen van het toezicht naar het Openbaar Ministerie.

Op basis van de dossiers kan niet goed beoordeeld worden of er in de communicatie rekening wordt gehouden met de beperkingen van de cliënt. Dit wordt niet of nauwelijks genoteerd. Bij de dossiers die voor dit onderzoek zijn ingekeken was het bij iedereen vastgesteld dat er sprake was van een licht verstandelijke beperking. Voor een groot deel die in aanraking komt met de reclassering is het niet vastgesteld dat ze een licht verstandelijke beperking hebben. In de literatuur is terug te vinden dat het vaak te laat of soms niet wordt herkend dat iemand een licht verstandelijke beperking heeft. Op deze manier is het lastig om passende zorg aan de cliënt te bieden.

Wanneer het gaat om het geweld gerelateerde aspect bij de cliënten wordt hier meer rekening mee gehouden. De training CoVa-plus wordt een aantal keer ingezet. Naast het inzetten van de CoVa-plus training, worden de cliënten meerdere malen aangemeld bij een organisatie die zich richt op het grensoverschrijdende gedrag.

Uit dossieronderzoek blijkt dat van de twintig dossiers uiteindelijk acht zijn begeleid naar werk. Momenteel zijn er bij de reclassering geen richtlijnen als het gaat om het begeleiden naar werk van cliënten. Voor de medewerkers bij de reclassering zijn hier geen hulpmiddelen voor. Toezichthouders nemen voornamelijk beslissingen op basis van hun eigen kennis. Wat wel opvallend is, is dat er een training arbeidsvaardigheden is bij de reclassering, maar dat deze training geen enkele keer is ingezet tijdens een traject. Daarnaast zijn de hulpmiddelen de risicospiegel en de JOVO-methodiek ook niet aan bod gekomen tijdens de trajecten. Regelmatig wordt er door de reclassering een externe organisatie ingezet om de cliënt te begeleiden naar een werkplek. De reclassering heeft zes keer een cliënt doorverwezen om hen vervolgens te ondersteunen bij het vinden van een werkplek. Tijdens maar één traject heeft de toezichthouder de cliënt ondersteund bij het schrijven van een sollicitatiebrief en cv. Bij de rest van de trajecten komt het leefgebied werk tijdens een meldplicht ter sprake of heeft de toezichthouder contact met de externe organisatie die de cliënt helpt bij dit leefgebied. De toezichthouders ondersteunen de cliënt verder nauwelijks bij het vinden van een werkplek.

Hoofdvraag: 'Hoe kan de reclassering de begeleiding naar werk van jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking die een geweldsdelict hebben gepleegd verbeteren?'

De begeleiding bij mensen met een licht verstandelijke beperking kan op verschillende aspecten worden verbeterd. Ten eerste is het belangrijk dat in het plan van aanpak duidelijk wordt vermeld waarnaartoe gewerkt moet worden. Het is hierbij belangrijk dat doelen concreet worden geformuleerd. Op deze manier is het voor iedereen duidelijker welke stappen ondernomen moeten worden. Het is belangrijk dat de toezichthouder dit stap voor stap aanpakt samen met de cliënt.

Ten tweede is het belangrijk dat tijdens het traject meer rekening wordt gehouden met de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. Op dit moment komt het vaak voor dat de cliënt wordt overvraagd. Vaak wordt de verantwoordelijkheid bij de cliënt neergelegd. Helemaal wanneer het gaat om het regelen van praktische zaken. Cliënten kunnen hierbij meer aan de hand worden meegenomen. Nu komt het nog vaak voor dat praktische zaken heel laat pas worden geregeld, omdat de cliënt deze zaken vaak moeilijk zelf kan oppakken. In het traject is het belangrijk dat er meer wordt aangesloten bij de cliënt. Hierbij is het belangrijk dat de beperkingen van de cliënt op tijd worden herkend. Op deze manier kunnen er beter passende interventies worden ingezet voor de cliënt.

Tijdens het dossieronderzoek kwam het naar voren dat van de twintig dossiers er acht zijn begeleid naar werk. Eén cliënt hiervan is begeleid door de reclassering. Veel cliënten waarbij aandacht was voor het leefgebied werk zijn doorverwezen naar een externe organisatie. Deze organisaties hebben vervolgens de cliënten ondersteund bij het vinden van een werkplek. De reclassering zet snel een externe organisatie in om de cliënt verder te helpen. Soms is dit ook nodig, omdat de reclassering niet altijd de passende zorg kan bieden. Toch is het niet altijd nodig, omdat de reclassering zelf ook

zaken zou kunnen oppakken. Wanneer een externe organisatie wordt ingezet, is het belangrijk dat er een gezamenlijk plan en goed overleg is. Terwijl dit tijdens het toezicht niet altijd blijkt, want de betrokken organisaties werken regelmatig langs elkaar heen. Dit zorgt voor veel onduidelijkheid richting de cliënt. Terwijl duidelijkheid creëren voor deze doelgroep erg belangrijk is.

Momenteel zijn er vanuit de reclassering geen richtlijnen die belangrijk zijn tijdens een traject om een cliënt te begeleiden naar werk. Voor de toezichthouder kan het helpend zijn om hier wel richtlijnen voor te hebben, omdat ze misschien niet goed weten hoe je iemand naar werk moet begeleiden. Voor de toezichthouders is het belangrijk dat ze gebruikmaken van de hulpmiddelen die er zijn bij de reclassering. Zo kan er bijvoorbeeld meer gebruik worden gemaakt van de risicospiegel en de JOVO-methodiek. Dit zijn methodieken die helpend kunnen zijn tijdens een traject met de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking.

5.2. Betrouwbaarheid en bruikbaarheid

De dossiers zijn opgesteld door een medewerker bij de reclassering. De kans dat een medewerker bij de reclassering niet alles heeft genoteerd in een dossier is aanwezig. Hetgeen wat niet is genoteerd kan niet worden meegenomen in het onderzoek. Daarbij kan worden gevraagd of het betrouwbaar genoeg is. De informatie die is opgeschreven in de dossiers is de informatie die met dit onderzoek beoordeeld kan worden. Daarnaast zijn de dossiers die tijdens het onderzoek zijn meegenomen aselect gekozen. Uiteindelijk zijn er twintig dossiers ingekeken. Van de twintig dossiers kwam dit allemaal redelijk overeen, maar de rest van de dossiers zijn niet ingekeken. Hierin stond wellicht andere informatie. Van de dossiers die zijn ingekeken is het toezicht beëindigd in het jaar 2015. Dit was een wens vanuit de opdrachtgever. In de loop der jaren kan er veel veranderd zijn wat betreft het reclasseringstoezicht. Toch kan de opdrachtgever wat met de resultaten die zijn voortgekomen uit dit onderzoek. Het onderzoek heeft namelijk een redelijk goed beeld kunnen geven hoe de toezichthouders de cliënten met een licht verstandelijke beperking begeleiden naar werk. Uit het onderzoek komen resultaten waar de opdrachtgever wat mee kan, zodat de doelgroep nog beter naar werk begeleid kan worden.

5.3. Validiteit

Tijdens het onderzoek kunnen er toevallige fouten worden gemaakt. Voor wat betreft de indrukvaliditeit van het onderzoek kan worden gesteld dat de onderzoeker met een eigen blik kijkt naar de dossiers. Misschien met een andere blik dan wanneer iemand anders ernaar zou kijken. Het is net hoe bepaalde acties en resultaten worden geïnterpreteerd. Dit kan invloed hebben op de resultaten van het onderzoek. Wat betreft de inhoudsvaliditeit kan gesteld worden dat niet alle aspecten goed beoordeeld konden worden tijdens dit onderzoek. Bijvoorbeeld het benaderen van de doelgroep. Dit zijn elementen die nauwelijks in de dossiers terug te lezen zijn. De toezichthouders hebben niet tot nauwelijks beschreven hoe ze de doelgroep in de verbale communicatie hebben benaderd. Er zijn geen richtlijnen wanneer het gaat om wat er wordt opgeschreven in de dossiers. De medewerkers bij de reclassering schrijven dit voornamelijk voor zichzelf op. De dossiers worden alleen ingekeken wanneer er een incident is voorgevallen, maar anders is de inhoud van de dossiers vooral voor de medewerker zelf. De dossiers die zijn doorgenomen zijn uitgebreid beschreven. In de dossiers wordt duidelijk vermeld wat er tijdens een meldplicht is besproken. Elk contactmoment met een externe organisatie wordt genoteerd. Hierbij wordt vermeld wat er allemaal is besproken. In het opstellen van de dossiers zijn de medewerkers bij de reclassering uitgebreid, maar de kans dat er aspecten niet worden beschreven is aanwezig. Voor wat betreft de interne validiteit kan worden

gesteld dat de dossiers van de cliënten aselect zijn gekozen en dat niet alle dossiers die bruikbaar waren voor dit onderzoek zijn ingekeken. Van de twintig dossiers die zijn ingekeken kwamen resultaten redelijk overeen, maar de rest van de dossiers zijn niet ingekeken. Hierin stond wellicht andere informatie.

5.4. Aanbevelingen

Tijdens het dossieronderzoek kwam het naar voren dat er regelmatig weinig rekening werd gehouden met de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. Dit kan te maken hebben met het feit dat er te weinig kennis en kunde is bij de toezichthouders van de reclassering. Voor de medewerkers bij de reclassering kan het belangrijk zijn dat de kennis rondom deze doelgroep wordt vergroot. Hierbij is het belangrijk dat er meer aandacht wordt gericht op hoe de doelgroep benaderd en begeleid moet worden tijdens een traject. De doelgroep heeft meer ondersteuning nodig bij het regelen van praktische zaken. Tijdens het reclasseringstoezicht waren dit vaak zaken die bij de cliënten worden neergelegd. Wanneer de kennis bij de reclassering wordt vergroot kan er beter passende zorg worden geboden aan de doelgroep. Op dit moment komt het namelijk nog vaak voor dat het niet of pas laat wordt herkend dat iemand een licht verstandelijke beperking heeft. Wanneer de kennis wordt vergroot kan dit sneller en beter worden herkend. Op deze manier worden cliënten minder snel overvraagd. Dit zijn aspecten die belangrijk zijn in de rol van een TP-professional. Tijdens trajecten is het belangrijk dat er wordt aangesloten bij de cliënt. De TP-professional kan anticiperen op het gedrag van de cliënt. De TP-professional kijkt waar het gedrag van de cliënt vandaan komt en speelt hier vervolgens op in. Hierbij is het belangrijk dat de professional gaat doorvragen en vervolgens kan gaan aansluiten bij de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt. De professional kan dit gaan doen door middel van goed luisteren naar de cliënt en de juiste vragen te stellen. Op deze manier kan er een vertrouwensband worden opgebouwd. Wanneer duidelijk wordt waar bepaald gedrag vandaan komt, kan ook goed worden ingespeeld op de oorzaken hiervan.

Op dit moment zijn er voor de medewerkers bij de reclassering geen richtlijnen wanneer het gaat om het begeleiden naar werk van cliënten. Wanneer hier wel richtlijnen voor worden opgesteld kan dit helpend zijn voor de toezichthouders. Zo weet de toezichthouder welke stappen er tijdens het toezicht ondernomen kunnen worden om iemand te begeleiden naar werk. Er is namelijk een training, maar deze is tijdens geen enkel toezicht ingezet. Dit kan ook komen doordat het niet bekend is dat deze training er is. Daarnaast kunnen doelen in het plan van aanpak veel concreter worden geformuleerd. Wanneer dit wordt gedaan is het voor alle betrokken partijen veel duidelijker wat er van ze wordt gevraagd. In het plan van aanpak staat nu regelmatig een heel groot doel opgesteld, maar de doelen kunnen bijvoorbeeld al in subdoelen worden opgedeeld. Zo wordt het voor de doelgroep veel overzichtelijker en kan er stapje voor stapje uiteindelijk naar een groter doel worden gewerkt.

Tijdens het toezicht worden regelmatig externe organisaties ingezet om de cliënt te ondersteunen. Soms is dit nodig, omdat de reclassering niet altijd de passende zorg kan bieden aan de cliënt. De reclassering mag de cliënt ook ondersteunen bij het regelen van praktische zaken. Wanneer de doelgroep deze praktische zaken moet regelen, zou dit door de reclassering tijdens een meldplicht opgepakt kunnen worden. Nu wordt de verantwoordelijkheid vaak bij de cliënt neergelegd, maar deze doelgroep ervaart daar juist veel problemen mee. Dit zijn aspecten die de reclassering meer op zich kan nemen. Nu komt het regelmatig voor dat de reclassering hier een externe organisatie voor

inzet. Het resultaat hiervan is vaak dat er vier of vijf organisaties zijn betrokken tijdens een traject. Wanneer dit het geval is, is het belangrijk dat er een goede samenwerking is en een gezamenlijk plan van aanpak. Op het moment komt het veel voor dat er te weinig wordt overlegd, wat kan zorgen voor onduidelijkheid richting de cliënt. Tijdens het reclasseringstoezicht is het belangrijk dat er een goede samenwerking is tussen de betrokken partijen en dat er een gezamenlijk plan van aanpak is. Wanneer er een betere samenwerking is tussen de partijen, kunnen de partijen juist elkaars werk gaan versterken. In bijlage IV is de evaluatieopzet beschreven. In deze opzet zijn de aanbevelingen met een aantal concrete voorbeelden verder toegelicht. Dit zijn voorbeelden die de opdrachtgever zou kunnen gebruiken. Voor vervolgonderzoek kan dit onderzoek ook worden gedaan vanuit het perspectief van de cliënt. Dit kan gedaan worden door middel van het afnemen van interviews. De cliënten kunnen het toezicht op een andere manier ervaren dan de toezichthouders. Op deze manier kan er gekeken worden naar wat de cliënten juist prettig of niet prettig vonden tijdens het toezicht. Voor vervolgonderzoek kan er ook een bepaalde fase van het toezicht worden onderzocht. Wat doet de reclassering voornamelijk in de eerste of laatste fase van het toezicht. Ook kan er voor een vervolgonderzoek meer gericht worden op de samenwerking tussen partijen tijdens een reclasseringstoezicht. Op het moment komt het regelmatig voor dat partijen weinig zijn betrokken bij elkaars werk. Voor vervolgonderzoek kan er gekeken worden waar de partijen tegenaan lopen en hoe deze samenwerking verbeterd kan worden.

Literatuurlijst

- Abraham, M., Dijk, B. van., & Zwaan, M. (2007). *Inzicht in toezicht. De uitvoering van Toezicht door de Reclassering*. Ministerie van Justitie. Geraadpleegd 13 augustus 2019, van https://www.wodc.nl/binaries/1275-volledige-tekst_tcm28-68572.pdf
- Andreas, A., Vliet, J. van., Balfout, A., & Krechtig, L. (2016). Werken in gedwongen kader. In A. Menger, L. Krechtig, & J. Bosker (Red.), *Het kader van het werkveld* (3de editie, pp. 39–45). Amsterdam, Nederland: SWP.
- Bartelds, J. (2018, 28 september). *Adolescenten (Jovo)*. Geraadpleegd 12 juni 2019, van <http://digiplein.intern.Reclassering.nl/primair-proces/kennisthemas/adolescenten-jovo/>
- Beke, B., Arts, N., & Giesberts, M. (2005). *Veelplegers geweld. Van typologie naar aanpak*. Geraadpleegd van https://www.bureaubeke.nl/doc/crimireeks/Veelplegers_geweld_Crimireeks.pdf
- Berg, B. van den., Heuts, L., Horssen, C. van., & Kruis, G. (2013, 28 oktober). *Ondersteuning van jongeren met een LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING. Onderzoek naar doeltreffendere en goedkopere ondersteuning gericht op arbeidsparticipatie*. Geraadpleegd 28 februari 2019, van <https://www.regioplan.nl/wp-content/uploads/data/file/rapporten-2300-2399/Eindrapport-+2313-OndersteuningVanJongerenMetEenLICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING-Regioplan-28okt2013.pdf>
- Bergh, M. von., Poppel, J. van., & Römken, R. (2006). Evaluatie bruikbaarheid Quick Scan Reclassering. Geraadpleegd van https://www.wodc.nl/binaries/1355-volledige-tekst_tcm28-68948.pdf
- Bevelander, W. (2016). *Werken na detentie: waar een wil is, is een weg?* (Master Thesis) Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/338102>
- Bokhoven, I. van., Nieuwenhuijzen, M. van., Embregts, P., Vriens, A., & Matthys, W. (2011). Sociale informatieverwerking bij lvb jongeren binnen justitie: welke sociale situaties leiden tot problemen? *Onderzoek & Praktijk*, 9(2). Geraadpleegd van https://www.kenniscentrumlvb.nl/wp-content/uploads/2019/06/OenP_najaar_2011_Artikel_Bokhoven_et_al.pdf
- Bos, J. G. (2017). *Kwaliteit van het Reclasseringstoezicht. Een ketengericht onderzoek in de arrondissementen Noord-Holland en Amsterdam*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2017/11/10/tk-rapport-kwaliteit-van-het-Reclasseringstoezicht/tk-rapport-kwaliteit-van-het-Reclasseringstoezicht.pdf>
- Drost, V., Haaren, P. van., & Jongebreur, W. (2016, 2 december). *Mensen met een licht verstandelijke beperking in het justitiële domein*. Geraadpleegd 20 maart 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/01/23/mensen-met-een-licht-verstandelijke-beperking-in-het-justitiële-domein>
- Erp, J. van., Geest, V. van der., Huisman, W., & Verbruggen, J. (2011). Criminaliteit en werk. Een veelzijdig verband. *Tijdschrift voor criminologie*, 53(2), 71–80. <https://repub.eur.nl/pub/23724/>
- Esser, E. R., & Berg, S. J. van den. (2010). *Gedwongen hulpverlening in het stopproces van jeugdige veelplegers. De rol van hulpverlening gericht op scholing en werk*. Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/179559>

- Finkelstein, J. (2019). Behoeftepiramide van Maslow met gebruik van bestaande tekening uit en.wikipedia. Geraadpleegd 17 september 2019, van [https://nl.wikipedia.org/wiki/ Bestand: Piramide_van_Maslow.svg](https://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Piramide_van_Maslow.svg)
- Gravesteijn, M. (2008). *Ondersteuningsbehoefte op werkgebied bij mensen met een lichte verstandelijke beperking: welke factoren hangen hiermee samen?* Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/30596>
- Groenendaal, P. (2019). *Digiplein. Missie en visie van de organisatie*. Geraadpleegd op 19 juni 2019 van <https://digiplein.intern.Reclassering.nl/over-ons/organisatiebeleid/missie-en-visie-van-de-organisatie/>
- Haan, de. Advocaten. (2018, 1 juni). *Geweldsdelict*. Geraadpleegd op 16 juni 2019, van <https://www.dehaanstrafrecht.nl/strafrecht/geweldsdelict>
- Holsteijn, N, van. (2011). *Profielen van daders met een licht verstandelijke beperking. De relatie tussen IQ en delinquent gedrag*. (Masterscriptie). Geraadpleegd van <http://www.scriptsionline.uba.uva.nl/document/469279>
- Kaal, H. (2013). *Ongewoon moeilijk. Jeugdige delinquenten met een licht verstandelijke beperking als (voortdurende) bron van zorg*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Kaal, H., & Tumpene, G. (2013). Licht verstandelijke beperking. In A. Menger, L. Krechtig, & J. Bosker (Red.), *Werken in gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp. 161–168). Amsterdam, Nederland: SWP.
- Kaldenbach, Y. (2015). *De verstandelijke beperking (verstandelijke-ontwikkelingsstoornis) in de DSM-5*. Geraadpleegd 23 mei 2019, van https://www.boompsychologie.nl/media/15/dsm-5_whitepaper_yaron_kaldenbach_verstandelijke_beperking.pdf
- Krechtig, L., Lans, M., Andreas, A., & Menger, A. (2012, januari). *Begeleidingsactiviteiten in de Reclassering*. Geraadpleegd 28 maart 2019, van <https://surfsharekit.nl/publiek/hu/dc52f2b0-9df9-46a3-b4d5-2e047dc1c433>
- Leyds, S. (2012). *Een juiste bejegening van jongeren met een licht verstandelijke beperking. Wat vinden deze jongeren zelf belangrijk?* (Master Thesis). Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/254520>
- MEE Zuid-Holland Noord. De Specialistenpool. (2015 september). *LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING-ers die uit balans zijn. Hoe herken je ze, hoe ga je ermee om? Sociaal-emotioneel functioneren bij mens en met een licht verstandelijke beperking*. Geraadpleegd 6 mei 2019, van <https://www.meezhn.nl/wp-content/uploads/2018/11/whitepaper-licht-verstandelijke-beperking.pdf>
- Menger, A., & Krechtig, L. (2016). Werken in gedwongen kader. In M. A, K. L, & B. J (Red.), *De professional als bron van kennis en van effectiviteit: wie werkt?* (3de editie, pp. 97–112). Amsterdam, Nederland: SWP.
- Moonen, X., & Kaal, H. (2017). Jeugdigen en jongvolwassenen met licht verstandelijke beperkingen en criminaliteit. *Justitiële verkenningen*, 43(6), 9–24. <https://doi.org/10.5553/JV/016758502017043006002>
- Mulder, P. (2012). Piramide van Maslow. Geraadpleegd 20 september 2019, van ToolsHero: <https://www.toolshero.nl/psychologie/motivatatie/piramide-van-maslow/>

- Nagel, J., van der., & Kea, R. (2013 juni). *Jonge delinquenten van 16 tot 23 jaar met een lichte verstandelijke beperking en problematisch middelengebruik*. Geraadpleegd 11 april 2019, van https://www.kennisplein.be/Documents/Middelengebruik+bij+personen+met+een+beperking/Jonge_delinquenten_LICHTVERSTANDELIJKEBEPERKING_problematisch_middelengebruik.pdf
- Nederlands Jeugdinstituut. (2015, 9 september). *Licht verstandelijk beperkte jeugd*. Geraadpleegd 28 februari 2019, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp-Licht-verstandelijk-beperkte-jeugd>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2019, 15 juni). *Recidive Inschattings Schalen (RISc) - Instrumenten | NJi*. Geraadpleegd 20 mei 2019, van [https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Zoek-een-instrument/Recidive-Inschattings-Schalen-\(RISc\)](https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Zoek-een-instrument/Recidive-Inschattings-Schalen-(RISc))
- Parren, A. (2016 maart). *Middelengebruik bij jongeren met een Licht Verstandelijke Beperking*. Geraadpleegd 30 mei 2019, van <https://www.kennisplein.be/Documents/Eboek-LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING-Middelen+april+2016.pdf>
- Platje, E., Cornet, L. J. M., & Kogel, C. H. de. (2017). Intelligentie, executieve functies en licht verstandelijke beperking in justitiecontext. *Justitiële verkenningen*, 43(6), 49–62. <https://doi.org/10.5553/JV/016758502017043006005>
- Poort, R., Bosker, J., & Agema, M. (2011). De Reclassering en licht verstandelijk beperkte cliënten. *PROCES*, 90(5), 262–273. Geraadpleegd van https://www.canonsociaalwerk.eu/2013_delinquentenLICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING/De_Reclassering_en_licht_verstandelijk_beperkte_cli_nten.pdf
- Poort, R., & Eppink, K. (2009). *Een literatuuronderzoek naar de effectiviteit van de Reclassering :: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Veiligheid en Justitie Repository*. Geraadpleegd 28 maart 2019, van <https://repository.tudelft.nl/view/wodc/uuid:0230ec7c-7803-4ec2-b510-75b474eb6ebe>
- Reclassering 3RO. (2016). *Handboek Reclassering 3RO. Kenmerken van een effectieve (Reclasserings)werker*. Geraadpleegd 17 mei 2019, van <http://handboek.Reclassering.nl/KWALITEIT/Kenmerken-van-een-effectieve-Reclasseringswerker>
- Reclassering 3RO. (2016). *Handboek Reclassering 3RO. Kenmerken van een goed toezicht*. Geraadpleegd 17 mei 2019, van <http://handboek.Reclassering.nl/KWALITEIT/Kwaliteit-bij-Toezicht/Kenmerken-van-een-goed-toezicht/>
- Reclassering 3RO. (2016). *Handboek Reclassering 3RO. Kwaliteit bij toezicht*. Geraadpleegd 17 mei 2019, van <http://handboek.Reclassering.nl/KWALITEIT/Kwaliteit-bij-Toezicht/>
- Reclassering 3RO. (2016). *Handboek Reclassering 3RO. Licht verstandelijk beperkten (LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING)*. Geraadpleegd 17 mei 2019, van <http://digiplein.intern.Reclassering.nl/primair-proces/kennisthemas/licht-verstandelijk-beperkten-licht-verstandelijke-beperking/>
- Reclassering 3RO. (2016). *Handboek Reclassering 3RO. Handleiding Plan van aanpak*. Geraadpleegd 3 juli 2019, van <http://handboek.reclassering.nl/handlers/i.aspx?id=1146>
- Reclassering Nederland. (2019). *Reclassering Nederland | Jongvolwassenen*. Geraadpleegd 10 juni 2019, van <https://www.Reclassering.nl/over-de-Reclassering/wat-wij-doen/aanpak-jongvolwassenen>
- Reclassering Nederland. (2019). *Reclassering Nederland | Wat wij doen*. Geraadpleegd 30 april 2019, van <https://www.Reclassering.nl/over-de-Reclassering/wat-wij-doen>

- Reclassering Nederland. (2019). *Reclassering Nederland | Toezicht*. Geraadpleegd 30 april 2019, van <https://www.Reclassering.nl/over-de-Reclassering/wat-wij-doen/toezicht>
- Rosenboom, M. (2013). *Alles over licht verstandelijke beperking, de handleiding. Handleiding voor hulpverleners voor het geven van psycho-educatie; voorlichting over een licht verstandelijke beperking aan jeugdigen met deze beperking en hun ouders*. (Masterscriptie). Geraadpleegd van <https://www.licht-verstandelijke-beperkinginamsterdam.nl/wp-content/uploads/2014/11/Handleiding-psycho-educatie-Ildris-Milou-Steenks.pdf>
- Ruiter, C. de., & Veen, V. C. (2006, 1 juni). *Voorkomen van recidive bij geweldsdelinquenten: wat werkt*. Geraadpleegd 9 juni 2019, van <https://link.springer.com/article/10.1007/BF03060411>
- Scheppingen, L. van., Jongeling, E., Kaal, H., & Donker, A. (2013, juli). *Huisvesting is de basis. Een probleemverkenning van huisvestigingsproblematiek bij jongeren tussen de 16 en 32 jaar met een licht verstandelijke beperking en Reclasseringscontact*. Geraadpleegd 20 maart 2019, van <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/licht-verstandelijke-beperking-en-jeugdcriminaliteit/rapport-huisvesting-is-de-basis.pdf>
- Sijbiling, I. (2014). *Terug in de Maatschappij Resocialiseren onder dwang. De rol van Reclasseringswerkers en delinquenten*. Geraadpleegd van <http://www.scriptsionline.uba.uva.nl/document/518026>
- Verbruggen, J., Blokland, A., & Van der Geest, V. (2011). Werk, werkduur en criminaliteit. Effecten van werk en werkduur op criminaliteit in een hoog risicogroep mannen en vrouwen van 18 tot 32 jaar. *Tijdschrift voor criminologie*, 53(2), 116–136. Geraadpleegd van <https://research.vu.nl/ws/portafiles/portal/2865631/TvC+0165-182X+2011+053+002+004.pdf>
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken* (5de editie). Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Vogelvang, B., Rutten, E., de Jong, B., & Braak, J. van den. (2012 november). *Reclasseren met adolescenten en jongvolwassenen. Een methodische handreiking voor de jeugd Reclassering en Reclassering*. Geraadpleegd 28 februari 2019, van <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2017/03/Handreiking-AdolescentenReclassering.pdf>
- Vrij, P., & Kaal, H. (2018, 1 oktober). *Licht verstandelijke beperking en de jeugd Reclassering. Een handreiking voor jeugd Reclasseringswerkers over de begeleiding van delinquente jongeren met een LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING*. Geraadpleegd 26 februari 2019, van <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/licht-verstandelijke-beperking-en-jeugdcriminaliteit/publicaties/handreiking-licht-verstandelijke-beperking-jr-laatste-versie-011018.pdf>
- Vrij, P., Kaal, H., & Bernard, R. (2018, 10 september). *Licht verstandelijke beperking en de Reclassering. Een handreiking voor Reclasseringswerkers over de begeleiding van cliënten met een LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING*. Geraadpleegd 26 februari 2019, van <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/++assets/hsl/lectoraten/licht-verstandelijke-beperking-en-jeugdcriminaliteit/handreiking-Reclassering-10092018.pdf>
- Weijters, G., Rokven, J. J., & Verweij, S. (2018, 27 maart). *Monitor nazorg (ex-)gedetineerden – meting 5. Beschrijving van de problematiek van ex-gedeteneerden en de relatie met recidive*. Geraadpleegd 12 april 2019, van https://www.wodc.nl/binaries/Cahier+2018-12_2698_Volledige+tekst_tcm28-345747.pdf

Bijlage I Excel-bestand dossieronderzoek lectoraat

[illegible][illegible]

684112									
Antisociaal gedrag									
Sprake van antisociaal gedrag (met of zonder de									
Zo ja, hoe uit zich dat?									
Onbetrouwbare, gedrag: waarden									
Problemen met sociale vaardigheden, impulsieve,									
Zo ja, welke?									
Positieve levenswijzen?									
Zo ja, welke?									
Procrastinatie houding									
Verantwoordelijkheid voor de act?									
Houding ten opzichte van de wet?									
Houding ten opzichte van de politie?									
Afschrikbaarheid									
Gevolgen van verandering?									
Ontkennende van eigen problemen?									
Verstandelijke beperking?									
Gezondheids- of fysieke problemen?									
Veranderingen									
Verandering ten opzichte van de									
Indien verandering op welk vlak?									
Verandering door indertijd?									
Verandering door andere partij, namelijk									

Bijlage II Resultaten dossieronderzoek

Tabel 3

Resultaten dossieronderzoek

Dossier	Over cliënt	Begeleid naar werk?		Zo ja, Door wie?	Wat is er ingezet voor werk?	Begeleid baar naar werk?		Andere organisaties	Rekening gehouden met beperking?
1. <u>2019037</u> <u>32</u>	Man IQ van 74	Ja, is begeleid naar werk		Netwerk cliënt	Netwerk cliënt		Moeilijk, Eerst stabiel, daarna werk	GGZ Reclassering Pallier Forensische polikliniek agressieregulatie PTC (schulden en verzekering) MJD financiën (aanvragen uitkering, bankrekening)	Nee, is geen rekening mee gehouden. Wordt overvraagd (Verantwoordelijkheid ligt bij cliënt) Betrokken instanties werken langs elkaar heen
2. <u>2019040</u> <u>45</u>	Man, IQ van 75		Nee, is niet begeleid naar werk				Nee. Veelpleger. Inreis-verbod.	Forensische polikliniek Sollicitatie training project JA (cliënt zichzelf voor aangemeld)	Nee, is geen rekening mee gehouden. Wordt overvraagd
3. <u>2019068</u> <u>86</u>	Man, IQ van 77	Ja, is begeleid naar werk Voor zeer korte tijd. Weinig motivatie			Re-integratie-bedrijf Stichting Zus		Moeilijk, eerst stabiel, daarna werk	Cova + Stichting Zus (woning, dagbesteding, uitkering) Re-integratie bedrijf Bewindvoering Tactus gedrags-interventie leefstijltraining Humanitas homerun	Nee, is geen rekening mee gehouden Wordt overvraagd (verantwoordelijkheid ligt bij cliënt) Betrokken instanties werken langs elkaar heen.
4. <u>2019058</u> <u>92</u>	Vrouw, IQ van 72	Ja, is begeleid naar werk Administratieve taken.		Homerun en cliënt zelf.	Homerun Jobcoach	Ja, goed te begeleid en		Stichting MEE (begeleid wonen) Palmhuis, individuele gesprekken Cova+ Jobcoach Homerun (dagbesteding, huisvesting, financiën)	Ja, redelijk rekening mee gehouden

5. <u>2019068</u> <u>32</u>	Man, IQ van 83	Ja, is begeleid naar werk Voor zeer korte tijd Weinig motivatie			UWV. Bureau leerplicht	Ja, goed te begeleid en		Bureau leerplicht (sollicitatiebrief geschreven) Stichting MEE (wonen) Homerun (ambulante begeleiding) UWV	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden Wordt overvraagd
6. <u>2019056</u> <u>80</u>	Man, IQ van 84		Nee, is niet begeleid naar werk		Jobcoach UWV Traject UWV		Moeilijk, eerst stabiel daarna werk	DOK Agressie training Jobcoach UWV Leefstijltraining	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden Wordt overvraagd
7. <u>2019062</u> <u>96</u>	Man, IQ van 55	Ja, is begeleid naar werk Bij Kringloop		Humanitas Homerun en cliënt zelf	Humanitas Homerun		Moeilijk, eerst stabiel daarna werk	Humanitas Homerun (begeleid wonen en werken) Palmhuis (therapie) WSG brengt hele gezin naar veiligheidshuis.	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden Wordt overvraagd. Betrokken instanties werken langs elkaar heen.
8. <u>2019039</u> <u>95</u>	Man, IQ van 81		Nee, is niet begeleid naar werk		Kwintes UWV werkcoach		Moeilijk, eerst stabiel daarna werk	Begeleid wonen bij Kwintes Psychiater voor paniekaanvallen Bewind voering Training speciaal voor lvb afgerond. CoVa+	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden Wordt overvraagd. Betrokken instanties werken langs elkaar heen.
9. <u>2019071</u> <u>27</u>	Man, IQ van 80		Nee, is niet begeleid naar werk		Cliënt zelf	Ja, goed te begeleid en		Kopland (begeleid wonen)	Nee, geen rekening mee gehouden Wordt overvraagd
10. <u>2019085</u> <u>81</u>	Man IQ van 78	Ja, is begeleid naar werk		Ondersteund door reclassering. Werkplek uiteindelijk gevonden door cliënt zelf.		Ja, goed te begeleid en		ASVZ (schulden en werk) Jongerenwerken (schulden, uitkering en werk)	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden Wordt overvraagd
11. <u>2019086</u> <u>79</u>	Vrouw, IQ van 81		Nee, niet begeleid naar werk		UWV Jobstap		Moeilijk Client eerst stabiel, daarna werk	Stichting MEE Cursus assertiviteits- training.	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden

								Jobstap (begeleiding naar werk) Ruich (psychische klachten) Mutsaers stichting voor woning vrouwenopvang	Wordt overvraagd
12. <u>2019084</u> <u>33</u>	Man IQ van 70		Nee, niet begeleid naar werk				Moeilijk eerst stabiel, daarna werk	Aveleijn (begeleid wonen) Daarna Ambiq begeleid wonen. Met psycholoog EMDR.	Ja, redelijk rekening mee gehouden Wordt overvraagd (wordt wel opgepakt)
13. <u>2019068</u> <u>01</u>	Man, IQ van 67		Nee, niet begeleid naar werk		SWS en UWV jobcoach		Moeilijk, eerst stabiel, daarna werk	Stichting SWS (begeleid wonen, werken en opleiding) Jongerenwerker (praktische zaken) UWV jobcoach	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden Wordt overvraagd
14. <u>2019049</u> <u>33</u>	Man, IQ van 83		Nee, niet begeleid naar werk		Smart coach		Moeilijk, eerst stabiel daarna werk	Smart coach, begeleid wonen. Behandeltraject bij Forensische psychiatrische polikliniek.	Ja, is rekening mee gehouden.
15. <u>2019077</u> <u>86</u>	Vrouw, IQ van 83		Nee, niet begeleid naar werk		USG Restart		Moeilijk, eerst stabiel daarna werk	JustTact (psychische problemen, borderline) Humanitas (ambulante begeleiding, woning) USG restart (dagbesteding) Dimence	Nee, geen rekening mee gehouden Wordt overvraagd
16. <u>2019051</u> <u>64</u>	Man, IQ van 80	Ja, is begeleid naar werk Voor zeer korte tijd. Weinig motivatie		Via behandelaar van kliniek	STEVIg		Nee, niet goed te begeleiden	STEVIg (kliniek) therapieën. Schakel (beschermd wonen) Kemnade (besloten woonvoorziening voor mensen met een lvb)	Nee, nauwelijks rekening mee gehouden Wordt overvraagd Betrokken organisaties werken langs elkaar heen

17. <u>2019097</u> <u>54</u>	Man, IQ van 68		Nee, niet begeleid naar werk				Moeilijk, eerst stabiel daarna werk	Clïënt komt zelf nauwelijks opdagen bij meldplichten.	Ja, is rekening mee gehouden
18. <u>2019090</u> <u>40</u>	Man, IQ van 76		Nee, niet begeleid naar werk				Moeilijk, eerst stabiel daarna werk	Poliklinische behandeling door FPA Kompas Begeleiding van FACT Team (ambulante begeleiding) Psychiater	Ja, redelijk rekening mee gehouden
19. <u>2019089</u> <u>86</u>	Man IQ van 69	Ja, is begeleid naar werk			UWV Coach gemeente	Ja, goed te begeleid en		Coach vanuit gemeente die cliënt helpt bij solliciteren en het zoeken naar vacatures. Leefstijltraining UWV	Ja, redelijk rekening mee gehouden
20. <u>2019087</u> <u>73</u>	Man, IQ van 75		Nee, niet begeleid naar werk		Jobcoach UWV		Moeilijk, eerst stabiel daarna werk	Cova+ Jobcoach Schuldhelp UWV	Ja, redelijk rekening mee gehouden

Bijlage III Tabel leefgebieden

Tabel 4

Leefgebieden waar de focus op lag tijdens het reclasseringstoezicht

<i>Leefgebied</i>	<i>Werk</i>	<i>Woon- en thuissitua tie</i>	<i>Schulden Financiën</i>	<i>Drugs en alcohol gebruik</i>	<i>Psychische gesteldheid</i>	<i>Agressie</i>	<i>Opleiding</i>	<i>Werk gevonden</i>
<i>Respondent</i>								
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								

Bijlage IV Evaluatieopzet

In deze bijlage is de evaluatieopzet te lezen. Hierin zijn de aanbevelingen te lezen, waarbij een plan van aanpak is opgesteld. Tijdens het dossieronderzoek is het meerdere malen naar voren gekomen dat de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking werd overvraagd. De verantwoordelijkheid werd regelmatig bij de cliënt gelegd, meerdere interventies werden tegelijk ingezet of er werden te grote doelen gesteld. Regelmatig is het niet bekend dat iemand een licht verstandelijke beperking heeft, daardoor kan het gebeuren dat een cliënt wordt overvraagd, omdat de beperkingen niet of te laat worden herkend. Wanneer de beperkingen worden herkend, kan er beter passende zorg worden geboden aan deze doelgroep. Wat in de literatuur naar voren kwam was dat de reclassering in eerste instantie vaak niet gefocust is op de beperkingen van de cliënt. Belangrijk hierbij kan zijn dat de kennis wordt vergroot bij de reclassering. Wanneer de kennis wordt vergroot bij de toezichthouders, zijn ze ook meer gefocust op wat voor problematiek er allemaal komt kijken bij de doelgroep. De kennis bij de toezichthouders kan vergroot worden door middel van het volgen van workshops en cursussen. Tijdens deze workshops en cursussen kunnen de toezichthouders casussen gaan bespreken en elkaar ondersteunen wanneer zij dit nodig hebben. Tijdens deze workshops en cursussen wordt ook stil gestaan bij de problematiek die allemaal kan komen kijken bij het hebben van een licht verstandelijke beperking. Deze cursus wordt om de paar maand gegeven. Zodat er een aantal keer per jaar wordt stilgestaan bij wat voor problematiek er allemaal kan komen kijken bij een licht verstandelijke beperking. Op deze manier wordt de kennis vergroot bij de toezichthouders en kan er tijdens de trajecten beter rekening worden gehouden met de beperkingen van de cliënt. Het is belangrijk dat hierbij ook wordt gesproken over de hulpmiddelen die tijdens een traject allemaal ingezet kunnen worden. Bij de reclassering zijn er hulpmiddelen te vinden, maar hier wordt weinig gebruik van gemaakt. Tijdens de workshops kunnen er casussen worden besproken met de toezichthouders. Dit kunnen ook casussen zijn waar de toezichthouders zelf tegenaan lopen. De toezichthouders kunnen elkaar onderling helpen wanneer zij vastlopen tijdens een traject.

Op het moment hebben de toezichthouders geen richtlijnen hoe ze een cliënt met een licht verstandelijke beperking kunnen begeleiden naar werk. Bij de reclassering zijn meerdere handvatten te vinden voor andere leefgebieden, maar niet voor het leefgebied werk. Voor de toezichthouders kan het helpend zijn om hier richtlijnen voor te hebben, want op het moment heeft de reclassering hier geen visie op. Voor de toezichthouders is het belangrijk dat dit wordt opgesteld. Dit kan worden opgesteld door Reclassering Nederland. Dit kan tijdens een traject helpend zijn, wanneer de toezichthouder niet goed weet hoe hij/zij iemand het beste kan begeleiden naar werk. In deze handleiding is het belangrijk dat staat vermeld waar de toezichthouders rekening mee moeten houden in het begeleiden van de doelgroep mensen met een licht verstandelijke beperking naar werk. Deze doelgroep heeft hier namelijk extra ondersteuning in nodig en moeten meer aan de hand worden meegenomen. Een belangrijk punt om hierin mee te nemen, is dat de doelen die worden geformuleerd niet te groot zijn voor de cliënten. Wanneer er wordt gewerkt met subdoelen is het veel overzichtelijker voor de cliënt. Grote doelen worden niet overzien en op deze manier kan iemand overvraagd worden. Het is belangrijk dat dit stapje voor stapje wordt gedaan. Daarnaast is het belangrijk dat deze doelen concreet worden geformuleerd. Op deze manier is het voor de cliënt duidelijk waarnaartoe gewerkt moet worden. Daarnaast kan het helpend zijn voor de toezichthouder om te lezen hoe je een cliënt hier stapje voor stapje in kan begeleiden. Voor een cliënt kan het

moeilijk zijn om een werkplek te benaderen. Hierbij is het belangrijk dat dit samen wordt gedaan met de cliënt en dat de verantwoordelijkheid niet alleen bij de cliënt wordt neergelegd.

Wanneer er andere organisaties zijn betrokken tijdens een traject is het belangrijk dat er goed overleg is tussen de organisaties. Dit kan gedaan worden door om de twee of drie weken een overleg te hebben. Tijdens dit overleg wordt besproken wat de cliënt tijdens het traject allemaal heeft gedaan en waarnaartoe gewerkt moet worden. Hierbij kan het ook belangrijk zijn dat de toezichthouder of een behandelaar bij een gesprek van de ander aanwezig is. Op deze manier kan van elkaar worden gezien waar de cliënt tijdens een traject mee bezig is. Wanneer dit wordt gedaan weten de betrokken organisaties van elkaar waar de ander mee bezig is en kunnen er eventueel gezamenlijke doelen worden opgesteld. Op deze manier kan de reclassering zich hier ook op gaan focussen tijdens het traject. Dit creëert duidelijkheid voor de cliënt en zorgt voor een gezamenlijk plan van aanpak. Zo werkt de cliënt ook niet aan meerdere doelen tegelijkertijd, waardoor de cliënt ook beter weet waar hij/zij aan toe is.